

Зок-3/1844

Всес

66-64 233

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

№1 СТУДЗЕНЬ 1966 г

КУПРЫЯНАВАЙ АНАСТАСІІ ФАМІНІЧНЕ

У зале — цішыня.
Бы перад боем.
Тры сотні сэрцаў
тахкаюць суладна.
Да гэтай цішыні
бесперабойнай,
дзе кожны позірк
кожнага салдата
насустрэч ліўся
гімнам непрапетым,
яна прыйшла —
як сонца сярод ночы:
— Я раскажу,
сыночкі,
вам пра Пецьку —
пра самага малодшага
сыночка...
Мы пра героя слухалі —
і бачылі,
як ранаю,
бы полымя, крывавай,
ён падае на снег пералапачаны
і нас жыццём
ад смерці закрывае.

Пад грай пілы прыціхлі
пташкі,
Гручаць дзятламі тапары —
Сякуць бярозы...
Іх макушкі
Стаяць, як пушкі, у бары.

На пні гляджу я і не знаю,
Ці выжыву ад жорсткіх ран.
Не знаю: з чым я параўнаю
Дзяўчыны любай стройны
стан.

Адкуль вы, тонкія! З балету!
Не толькі ночы, нават дні
Для ўсіх спрадвеку вы бялелі,
Як сімвал нашай чысціні.

Шумяць сасна і дуб-асілак,
Рака у хітрай сетцы лоз.
Я ўсё ўяўляю, а Расію
Не ўяўляю без бяроз.

Табуны яршыстых на
праспекце,
Як яршоў у рэчцы табуны.
Мы таксама некалі, паверце,—
Мы былі яршамі, як яны.

Гэты грэх гатовы я прабачыць
І дзяўчынцы той і юнаку —
Я у іх, прыгледзеўшыся, бачу
Чэсную рабочую руку.

Казімір КАМЕЙША

НА ЛЫЖАХ

Аднойчы ты прыйшла, сказала:
— Люблю.
— Люб-лю...—

сказала ты.
Я ўбачыў ранішняе ззянне
І промень сонца залаты.
З тае пары свае пачуцці
Я называю тваім імем...
...Я зноў заснуў.
Змагу прачнуцца
Толькі пад вуснамі тваімі,
Любоў мая...

Вятры за косы ўхапіліся,
Ды ім цябе не ўтрымаць.
Ужо ляціш,
ужо рашылася.
— Дарма трымаеце, дарма!
Гара ў вачах перавярнулася
І закружылася пасля.

Ты на лятэ так усміхнулася,
Аж прасвятлела ўся зямля.
Смяецца смелае юнацтва...
Прафесар наш сышоў убок.
Уздыхае:

— Так прайшло і наша...
Вось толькі падалі мы больш.
Смяецца смелае юнацтва,
Ляціць і падае у снег.
...Былі і ў яго семнаццаць
І бесклапотны той жа смех.
Яму б вось зараз разгнацца
І тую лыжніцу дагнаць.
Але далёка ўжо яна.
Яшчэ далей яго юнацтва.

Палетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 1

СТУДЗЕНЬ
1966

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ДРУГІ

Вось і прыйшоў да нас
новы, 1966 год! Па ўсёй
краіне, у кожнай сям'і,
кожны савецкі чалавек яго
радасна сустрэў. Шчыра,
ад усяго сэрца прагучалі
нашы тосты за росквіт Ра-
дзімы, за шчасце, за мір.

1966 год — год асаблівых.
Гэта першы год новай пя-
цігодкі, год знамянальнай
падзеі ў жыцці партыі і на-
рода — XXIII з'езда Каму-
ністычнай партыі Савец-
кага Саюза. З першых жа
дзён новага года з выключ-
ным уздымам узяліся за
працу савецкія людзі.
У працы натхнёнай і сама-
адданай яскрава праяўля-
ецца савецкі патрыятызм.

Уступаючы ў новы год,
мы заўсёды азіраемся на
пройздзены шлях, падво-
дзім вынікі мінулага года
і думаем пра тое, што яшчэ
трэба нам зрабіць. А спра-
у нас шмат і задум новы
шмат. Кожнаму ёсць дзе
праявіць свае здольнасці
свой талент.

Новы буйны крок напе-
рад зрабіла наша краіна ў
мінулым годзе. Мы не бу-
дзем прыводзіць шматлікія
лічбы, толькі скажам, што
асноўныя заданні па раз-
віццю народнай гаспадаркі
наспяхова выкананы.

Апошні год сямігодкі
ўвойдзе ў гісторыю нашай
Радзімы як год буйных пе-
раўтварэнняў у палітыч-
ным, грамадскім і эканамі-
чным жыцці краіны. Ра-
шэнні Пленумаў ЦК КПСС
аб неадкладных мерах па
далейшаму ўздыму сель-
скай гаспадаркі, аб паляп-
шэнні кіраўніцтва прамы-
словасцю адыгралі вялі-
кую ролю ў паскарэнні
развіцця ўсёй эканомікі
Савецкага Саюза.

Летась было завершана
павышэнне заробтнай пла-
ты работнікам асветы, ахо-
вы здароўя, культуры,
жыллёва-камунальнай гас-
падаркі, гандлю і іншым
працаўнікам, якія непа-
срэдна абслугоўваюць на-
сельніцтва. У сувязі з гэ-
тым амаль у дваццаці
мільёнаў чалавек заробот-
ная плата стала вышэй на
20 — 22 працэнты.

Сёмая сесія Вярхоўнага Савета СССР зацвердзіла Дзяржаўны план развіцця народнай гаспадаркі краіны на 1966 год. Выкананне гэтага плана намнога алегчана матэрыяльнымі дабрабытам народа, паскорыць наш рух наперад.

Мы не можам не радавацца тым вялікім перспективам, якія адкрывае перад нашай краінай Дзяржаўны план на новы год. Галоўная ўвага ў ім звернута на забеспячэнне ўздыму сельскай гаспадаркі, пераважнае развіццё тых галін прамысловасці, якія забяспечваюць тэхнічны прагрэс і рост вытворчасці працы ва ўсёй народнай гаспадарцы, хутчэйшае ўкараненне дасягненняў навукі і тэхнікі і далейшы ўздым узроўню жыцця народа. Асабліва ўвага ў імяе надаецца пашырэнню асартыменту і паліпавенню якасці тавараў наднага ўжытку.

Значна больш будзе выпушчана шэраў з лаўсанам, рознага трыкатажу, верхняй вопраткі, абутку. За год будзе выпушчана каля 7900 мільёнаў квадратных метраў тканін, больш аднаго мільярда штук верхняга трыкатажу, 10 мільёнаў пар абутку. Прытым цэны на прамысловыя і харчовыя тавары ў сельскай мясцовасці будуць такія ж, як і ў гарадах.

Кожнага савецкага чалавека захапляе рост нашага нацыянальнага даходу. А нас, жанчын, асабліва радуе той факт, што ў новым годзе колькасць дзяцей у дзіцячых дашкольных установах узрасце на 835 тысяч і складзе 8,5 мільёна. На фінансаванне дзіцячых садоў і ясляў намячаецца выдаткаваць 2,4 мільярда рублёў, гэта значыць на 11,3 працэнта больш, чым у 1965 годзе.

Партыя і ўрад праяўляюць няспынны клопат аб паліпавенні жыллёвых умоў працоўных. Яшчэ ў большых памерах у 1966

годзе будзе ажыццяўляцца жыллёвае будаўніцтва. За год будзе ўведзена на 11,6 працэнта жылой плошчы больш, чым у мінулым годзе. Усё гэта азначае, што краіна наша стане яшчэ больш багатай і моцнай, што савецкія людзі будуць жыць яшчэ лепш, што мы наблізімся яшчэ на адну ступеньку да нашай заповітнай мэты, да камунізма.

Пачэснае месца сярод братніх рэспублік займае наша Беларусь. Яшчэ ў маі амаль на восем месяцаў раней тэрміну прамысловасць рэспублікі выканала сямігадовы план па агульнаму аб'ёму вытворчасці. А што гэта азначае, відаць з таго, што цяпер мы выпускаем прамысловай прадукцыі ў два з лішнім раз больш, чым выпускалі яе ў пачатку сямігадка.

За сямігадку ў рэспубліцы створаны новыя важныя галіны прамысловасці: нафтаперапрацоўчая, мінеральных угнаенняў, радыёэлектронная, электронная, дакладнага прыборабудавання, баваўняная. Значна больш стала вырабляцца прадметаў народнага ўжытку: абутку, адзення, тэлевізараў, радыёпрыёмнікаў і інш.

Нягледзячы на вельмі неспрыяльныя ўмовы надвор'я, калгасы і саўгасы

рэспублікі дабіліся значных поспехаў у развіцці сельскай гаспадаркі.

Цяпер з новай сілай разгортваецца сацыялістычнае спаборніцтва за дастойную сустрэчу XXIII з'езда партыі на кожным прадпрыемстве, у калгасах і саўгасах рэспублікі.

Мы ведаем, што ва ўсіх гэтых здабытках выключна важную ролю адыгрываюць нашы слаўныя працаўніцы — жанчыны. Назавем толькі некалькі імён. На гомельскай панчошна-трыкатажнай фабрыцы «8-е сакавіка» добра ведаюць ударніцу камуністычнай працы Алену Курака. Алена значна перавыконвае дзённыя заданні пры выдатнай якасці прадукцыі. На гэтым прадпрыемстве шмат жанчын. Усе яны нясуць працоўную вахту ў гонар XXIII з'езда КПСС. І вось вынікі: на 13 мільёнаў рублёў звышпланавай прадукцыі атрымала дзяржава ад гэтай фабрыкі за мінулы год.

Алена Васіна працуе слесарам-зборшчыкам на

Мінскім мотабелазаходзе. Яе імя таксама добра ведаюць не толькі на заводзе. Алена значна перавыконвае нормы выпрацоўкі і дае прадукцыю толькі выдатнай якасці.

Ад работніц не адстаюць і нашы слаўныя сялянкі. На першым месцы па надоях малака ў рэспубліцы ідуць праслаўленыя калгасніцы Кацярына Ляснічая і Таіса Шпакоўская з Піншчыны, Лідзія Асіюк з Брэстчыны. Кожная з гэтых выдатных майстроў надала за мінулы год больш шасці тысяч кілаграмаў малака ад каровы.

Пажадаем жа, каб з кожным днём новага года пашыраліся рады слаўных працаўніц горада і вёскі. Няхай ідуць яны ў першых радах змагароў за перавыкананне планаў работ на кожным участку, за выпуск прадукцыі толькі выдатнай якасці. Гэта будзе лепшы падарунак жанчын Беларусі гістарычнаму XXIII з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

На Светлагорскім заводзе штучнага валакна шырока разгарнулася спаборніцтва за дастойную сустрэчу XXIII з'езда КПСС. Прыклад у працы тут паказвае калектыву ткацкага цэха.

На здымку: памочнік майстра перадавога камплекта цэха Сямён Ерамчук гутарыць з ткачыцамі.

Фота І. Змітровіча.

...А ў КЛАСЕ нерухома сядзяць камунары. Яны нібы прыслухоўваюцца да ўсяго, што тут было, і на стала перад імі чарцёж Першарасійска. Яны ўсе схіліліся над ім, і ён бачыцца ім амаль рэальным горадам, але зусім непадобным на цяперашнія гарады: ёсць у ім штосьці ад гарадоў старажытнай рускай казкі; ад гарадоў, намалёваных на абразях і лубках, і ад нейкіх усходніх гарадоў, і ад фантастыкі гарадоў іншых планет. Ён бачыцца ім, іх пасёлак, як у нейкім вадаёме, як скрозь ваду, бачыцца імгненне, — яны ўзімаюць вочы ад чарцяжа, глядзяць адзін на аднаго.

Клінковіч першы парушае маўчанне: — Што ж, Васіль, паколькі ты сказаў

пачатак склаў, — збянтэжана і ўсхвалявана гаворыць Алёша.

І ён нягучна, чыстым застаўскім тэнарком запявае песню, на хаду складаючы яе, і таварышы падказваюць словы, правільней, падпяваюць.

— Вось, — кажа Алёша, — ну, вось так і пачатак склаў, — і зацягвае на старадаўні застаўскі матыў, сумнаваты і задушэўны:

У Петраградзе за Неўскай заставай...
...Ад аптэкі вярсты паўтары, —

дадае паважна цёця Каця.

У Абухаўскай школе сышліся...

Камунары Расійскай зямлі, —

шчодро, у поўны голас выносіць словы Грамякін...

І камунары падхопліваюць напеў

Яны поўныя годнасці і незвычайнага хвалявання любячых людзей.

Застыўшы, як статуя, велізарны квадратны Клінковіч, выцягнуўшы рукі па швах, раптам выпальвае:

— Высокашаноўны дзеяч!

Ленін, схіліўшы галаву набок, ашаломенна вымаўляе:

— Як? Як вы мяне назвалі?

Клінковіч, раптам трацячы манументальнасць, сам разгублены:

— Высокашаноўны... дзеяч...

Ленін, адкідваючыся ўсім корпусам назад, рагоча. Ён не смеецца, а іменна рагоча, прыклаўшы рукі да грудзей.

На твары ў Клінковіча разгубленасць змяняецца пшчотнасцю і веселосцю:

— Уладзімір Ільіч... прабачце... сам

Мал. С. Раманава.

сходу такое слова — трэба ісці да Уладзіміра Ільіча.

Грамякін. Цяпер ужо нельга не ісці. І раптам страшна чамусьці...

Алёша. Ну чаго ж страшна, дзядзя Вася?

Грамякін. Ды не, не страшна. Раптам ён проста... ну, усміхнецца з нас... Скажа — фантазія.

Ён хутка абводзіць вачыма сяброў сваіх, і вочы яго сустракаюцца з ззяючымі вачыма Любы.

— Вася... ён адобрыць! — гаворыць яна.

— Адобрыць! — аўтарытэтная гудзіць цёця Каця. — Ты глядзі, як у нас тут усё наконт разняволення жанчын прыдуман!

Яны глядзяць адзін на аднаго светлымі, шчаслівымі, нейкімі па-дзіцячаму светлымі вачыма, знясіленымі, дрэнна афранутымі рабочыя людзі, летуценнікі, не заўважаючы ні дыму вакол сябе, ні мігальнай лямпы, не чуючы завірухі за вокнамі.

— А-ах, — уздыхае цёця Каця, — раптам маладосць чамусьці ўспомнілася! Песню б якую добрую зараз! Алёша! Ты ў нас хлопец — грамацей, пясняр. Ну як, склаў нашу песню?..

— А я амаль склаў... гэта значыць

і словы з захапленнем амаль пакутлівым... І далей-далей, натхнёна, слова за словам расце песня:

Там збіраліся не выпадкова,

Усе ахоплены думкай адной,

Каб жыць разам працоўнай камунай,

Працавітай сумленнай сям'ёй.

Клінковіч глядзіць на свой гадзіннік-цыбуліну. Ён б'е поўнач, і звон яго ўліваецца ў песню камунараў, тонкі, наіўны і няўхільны звон часу...

І вось трое першарасіян — Мірон Клінковіч, Васіль Грамякін і Алёша ідуць да Леніна — да Старшыні Савета Народных Камісараў Уладзіміра Ільіча Ульянава-Леніна. Ідуць да Ільіча.

Мы бачым нізка схіленую над рукапісам галаву Леніна... «Мір або вайна?». Жмурачыся, як быццам узіраючыся і прыслухоўваючыся да чагосьці, прыціснуўшы аловак да губ, Ленін нягучна вымаўляе тое, што ён павінен зараз напісаць...

Тэлефонны званок. Ленін бярэ трубку.

— Так, так. Рабочыя з-за Неўскай заставы? З Абухаўскага завода? Прашу прапусціць. Зараз жа. Так, так, зараз жа.

Стук у дзверы. Ленін падымаецца з-за стала, робіць крок да дзвярэй, у тую ж хвіліну дзверы расчыняюцца і ўваходзяць усе адразу: Клінковіч, Грамякін, Алёша.

Мершафра

Ольга БЕРГОЛЬЦ

не разумею, як выпаліў. Мы ж з вамі яшчэ з Прагі знаёмы...

— Так, так, так, — усё маладзёўчы, гаворыць Ленін, смеючыся.

— А зусім нядаўна ў ахове быў на самай трыбуне, калі вы ў нас у вежавай выступалі...

Ленін захоплена і весела:

— А-а, як жа... У ма... не, у чэрвені мінулага года, калі вашы эсэры мне дзічэйшую абструкцыю наладзілі?

Алёша, выскокваючы ўперад, шчаслівы, захлёбваючыся хлапечым азартам:

— А я гэты мітынг таксама памятаю! (З захапленнем). Ух, што было! Яны жалезам грукаталі, потым паравоз — «рачок» — пусцілі. «Рачок» свішча, свішча... Памятаеце, Уладзімір Ільіч?!

Ленін перабівае яго з такім жа хлапечым непасрэдным азартам:

— А як жа не памятаць? Я ж ваш «рачок» перакрываў! І ўладу мы ў свае рукі ўзялі! Што, няпраўда? Перакрычаў?

Усе рабочыя разам адказваюць:

— Канешне, Уладзімір Ільіч, канешне, перакрываў! «рачка».

І вось знік ужо апошні цень збянтэжанасці ў рабочых. Маладосць прыйшла да Ільіча — яго маладосць! Які ён шчаслівы! Як ён увіхаецца вакол іх, указвае крэслы, прысоўвае бліжэй да свайго стала.

— Сядайце, таварышы, зручней. Як дабраліся?

Грамякін засмучана:

— Уладзімір Ільіч, паехалі мы, вядома, конкай. Ну, каля Семяннікова стаў паравічок. Разумеете... паліва не хапіла. Упала пара. І мы патэпалі...

Ленін пазірае на іх з любоўю, з сумнай і гарэзлівай усмешкай.

— Сябры, — гаворыць ён паўжартую-

чы, паўмарачы,— а які ж з гэтага вывад? А вывад такі: электрычны трамвай трэба заводзіць! Не, толькі падумаць, калі-небудзь трамвай за Неўскую пракладуць... Можна быць, да самай Охты трамвай.

Ён страсянуў галавой, летуценная ўсмяшка знікла з яго твару, ён пытае дзелавіта:

— Дык з чым жа вы да мяне, таварышы?

Рабочыя абменьваюцца хуткімі позіркамі, злёгка разгубленымі. Яны не дагаварыліся, не распісалі, хто будзе пачынаць, з чаго і як. Але Васіль Грамякін прыступае адразу да справы— адкрыта, усёй душой глядзячы на Леніна, ён гаворыць:

Кліноўні

Урывак з кінасцэнарыя

— Уладзімір Ільіч, ці бачыце... мы вырашылі стварыць камуну... Камуну піцерскіх рабочых-земляробаў... І вось збіраліся ехаць на Алтай.

Ленін. А чаму на Алтай? Хіба пад Піцерам свабоднай зямлі мала?

Рабочыя зноў пераглядаюцца.

І зноў гаворыць Грамякін, непаспешліва і горача:

— Таварыш Ленін... Вядома, пад Лугай таксама можна, але, ведаеце, у тых месцах, дзе я і іншыя адбывалі ссылку, там такая прастора, такое хараства! Не ведаю, можа гэта не навукова, але першую камуну трэба будаваць там, дзе вельмі прыгожа! І вось ад імя ўсіх, хто запісаўся ў наша таварыства, прыйшлі мы да вас за дапамогаю.

Клінковіч гаворыць стрымана, але, можа, больш пераканаўча за ўсіх астатніх:

— Уладзімір Ільіч... Мы ўсе сілы прыкладзем, каб стварыць такое грамадства, на якое і ў будучым людзі раўняліся б... І не толькі ў Расіі— ва ўсім свеце... Можна, вы скажаце— фантазія, але мы...

Клінковіч вымаўляе апошнія словы зусім ціха і абрывае сябе. Ленін маўчыць. Уважліва, нават сурова ўзіраецца ён у твары рабочых, азораныя натхненнем і рашучасцю. І яго твар ужо не той, з якім ён сустрэў іх,— крыху гарэзлівы, адкрыта-вясёлы, усмешлівы: не, правадыр глядзіць на абухаўцаў, ён глядзіць на іх і яшчэ кудысьці праз іх— далей, далей, куды можа пранікнуць яго позірк.

Замёршы, глядзячы на правадыра пасланцы першарасіян. А ён устаў, некалькі разоў рашуча прайшоўся па пакоі, наўскасяк, зноў сеў за стол, злёгка прыстукнуўшы сціснутымі кулакамі па краі яго, сказаў:

— Ухваляю. Ваш пачын цудоўны.— Крута павярнуўся да Клінковіча.— Аб

фантазіі... Без фантазіі ў такой краіне, як Расія, пачынаць рэвалюцыю было нельга...

Падсунуў да сябе блакнот, раскрыў яго на чыстай старонцы, наступнай за артыкулам «Мір або вайна?»

— Колькі вам, таварышы, неабходна вагонаў?

Рабочыя разгублена пераглянуліся: абдумаўшы ўсе дэталі будучай сваёй камуны— тэатр, палац саўдэпаў,— яны прапусцілі нейкія, як здалося ім, «дробязі».

Алёша выпальвае:

— Сто!

— Баюся, што гэта немагчыма, ды і не трэба,— ледзь усміхнуўся Ленін.— Колькі чалавек вас прыкладна едзе?

— Каля чатырохсот душ, Уладзімір Ільіч.

— Так... Ну, і багаж, і інвентар. (Ён хутка вылічвае штосьці ў блакноце). Думаю, што 28 пульманаўскіх вагонаў будзе дастаткова. Я папрашу Савет Народных Камісараў выдзеліць вам такі са-стаў... Колькі бярэце зброі? Якой?

Камунары пераглядаюцца, яшчэ больш збянтэжаныя і нават здзіўленыя. Клінковіч, імкнучыся пагасіць пачуццё няёмкасці:

— Уладзімір Ільіч, у таго-сяго з нас ёсць вінтовачкі, ну там маўзеры... паколькі ўсе мы ў Чырвонай гвардыі... Захопім некалькі штук...

Грамякін. Уладзімір Ільіч! Ды мы ж не ваяваць!— араць едзе... Так сказаць, з глыбока мірнай мэтай...

Востры, прыжмураны, пранізлівы позірк Леніна. Ён гаворыць амаль жорстка, можа быць— бязлітасна:

— Ах, з мірнай? Араць? Араць па-новому? Так? Значыць, весці бой. Біцца!

І зноў ён імкліва прайшоўся па пакоі, спыніўся перад імі і зноў, глядзячы ў бачныя яму аднаму далі, гаворыць напорыста, прамы, выразна:

— Таварышы... я не хачу ўводзіць у зман ні вас, ні сябе. Я ж таксама напружана раздумваю... разам з вамі. Пачын ваш—цудоўны. Так, так, так, іменна так—рушыць у глыб Расіі не адзіночнымі сем'ямі, а арганізаванай масай піцерскіх рабочых... А вось ці пабудуем мы з вамі наш Першарасійск—такую камуну, як вы задумалі... Не, не вы,—раней! Гэта ж горад Сонца Фамы Кампанелы. Гм... гм... зараз, вось іменна зараз,—наўрад, таварышы, наўрад... Вельмі цяжкае становішча зараз у Расіі. О, Камуна будзе... Расія нараджае яе ў вялікай крыві, у пакутах... Але вы—едзьце! Абавязкова едзьце! І памагайце Расіі нараджаць Камуну!

І зноў ён—усё той жа, але і іншы! Ён садзіцца за стол і дзелавіта, хоць і ўсхвалявана, пачынае накідаць у блакноце сваім спіс неабходных рэчаў для камунараў. Ён гаворыць—«Мы возьмем», «Нам трэба», так, ён ужо накіроўваецца на Алтай разам з імі, ён захоплены марай не меней, чым яны, ён збіраецца ў дарогу па-гаспадарску, ён ужо таксама—першарасіянін!

— Такім чынам,—заклапочана накідае на лістку Ленін,—мы бяром сто вінтовак... не, мала! Папрашу ў Арсенала сто дваццаць...

— Ці не многа, Уладзімір Ільіч?—азадачаны такой шчодрасцю, запярэчыў Грамякін...

— Не многа, зусім не многа,—буркліва адказвае Ленін.—Пакуль пабудуецца, пакуль што...

— Уладзімір Ільіч,—зноў перабівае,

не стрымліваючыся, Алёша,—а мы ж збіраемся пабудаваць мармуровы палац саўдэпаў. Тэатр! Гімназію! Універсітэт!

— Мы хочам там паставіць помнікі героям Абухаўскай абароны,—дадае Клінковіч...—Марфушы Якаўлевай, іншым...

Ленін на хвіліну адрываецца ад блакнота і зноў глядзіць у аднаму яму відочныя далі мінулага і будучага Рэвалюцыі...

— Гэта выдатна,—кажа ён,—але не адразу... Папросім яшчэ шэсць ваенных кухань, адну хлебапяркаю, і, таварышы, апрача таго, камунарыкі вашы могуць прыйсці да каменданта Смольнага,—адбярэць з бялізны тое, што ім неабходна. Гэта запіска мая таксама пойдзе да каменданта... І яшчэ адно, зусім кароткае пасланне...

І рука яго імкліва бяжыць па паперы, і ўзнікаюць на ёй простыя і незвычайныя словы:

«12 лютага 1918.

Памажыце, калі ласка, падацелям парад і ўказаннямі (1-ае Рас. таварыства земляробаў-камуністаў)... Пачын цудоўны, падтрымайце яго ўсяляк.

Ленін».

Амаль адначасова падымаюцца з месца і Ленін, і першарасіян. Клінковіч беражліва хавае запіску ва ўнутраную кішэню скуранкі. Яны зноў, як у пачатку сцэны, стаяць адзін перад адным і абсалютна ўсё разумеючы, і рабочыя, і Ленін, што нешта велізарнае адбылося за гэты кароткі час. І для камунараў, і для Леніна. І тое, што малявалася абухаўцам такой чароўнай і яснай марай, вось, пасля гутаркі з Леніным, пасля яго запісак, пачало раптам увасабляцца, прымаць рысы рэчаіснасці суровай, нават грознай і непазбежнай—рэвалюцыйнай.

— Лічу, што мы пра ўсё дамовіліся, таварышы,—нягучна і вельмі цвёрда гаворыць Ленін.—Будзем біцца! Будзем будаваць горад Сонца і перш за ўсё—Саветы...

— Будзем,—бліскаючы вачыма, гаворыць Грамякін і дадае:—Уладзімір Ільіч, перадайце ад Неўскай заставы нізкі паклон Надзеі Канстанцінаўне. Мы ўсе—апрача вась Алёшы—яе вучні...

— Добра, таварышы, перадам. Шчаслівай вам дарогі!

Абухаўцы ўжо накіраваліся да дзвярэй, але раптам яны зноў усе трое паварочваюцца, і, яўна выказваючы агульную думку, Алёша гаворыць:

— Уладзімір Ільіч! Прыезджайце да нас у камуну... У Першарасійск... Гэта, вядома, далекавата, але вось убачыце, да чаго ў нас там добра будзе...

Губы правадыра звярнуліся ва ўсмяшцы гаркаватай і мудрай. Ён гаворыць вельмі сур'ёзна, адначасова прыслухоўваючыся да сваіх думак:

— Добра. Пастараюся. Не, я хачеў сказаць, я буду ў вас у камуне. Абавязкова.

Клінковіч, Грамякін і Алёша зноў з вінтоўкамі, перакінутымі цераз плячо, павольна спускаюцца з прыступак Смольнага. Там, дзе цяпер помнік Леніну, гарыць вялікі касцёр—правобраз вечнага агню Марсава поля, Піскарэўскіх могілак, усіх вечных кастроў рэвалюцыі.

Яны маўчаць, думаючы кожны пра сваё і ўсе пра адно і тое ж. І вось яны ўсе трое як бы сыходзяць на касцёр і праходзяць праз вечны і самы чысты яго агонь—ідуць па алеі ад Смольнага проста ў вякі, у будучыню, і святло вялікага водбліску сцэлецца ўслед за імі.

ВАС ЧАКАЮЦЬ НАВІНКИ

Сённяшні і заўтрашні дзень нашай радыёпрамысловасці. На здымках зверху ўніз: стэрэарадыёла «Беларусь-66», тэлекамабайн «Беларусь-7», радыёла «Мінск-65», радыёла «Беларусь-62 М-2», тэлекамабайн «Беларусь-110-М».

Паглядзіце на гэтыя здымкі. Вам хацелася б мець такую рэч у сваёй кватэры? Наўрад ці хто з аматараў прыгожага адмовіцца ад іх. А калі дадаць, што гэтыя тэлевізары і радыёлы не будуць уступаць лепшым сучасным узорам, тады можна не сумнявацца ў попыце на іх.

Вось такія радыётавары будзе выпускаць Мінскі радыёзавод. Будзе. Пакуль іх толькі асвойваюць. А палепшыць многія мадэлі прымусіла само жыццё.

Я сачу за навінкамі радыётавараў. Зараз багаты выбар тэлевізараў, радыёл, прыёмнікаў. І, вядома, пакупнік бярэ рэч, якая ідзе ва ўнісон з сучаснай мэбляй — лёгкай, невялікай, прыгожай, добра аформленай.

На жаль, не ўсе нашы вырабы адпавядаюць гэтым патрабаванням. Цяпер, калі асноўным паказчыкам работы прадпрыемства з'яўляецца план рэалізацыі, пытанні павышэння якасці і паляпшэння знешняга выгляду вырабаў набываюць асабліва важнае значэнне.

Пасля рашэння вераснёўскага Пленума ЦК КПСС стала відавочна — працаваць па-старому нельга. Дарэчы, наша прадпрыемства адно з першых у рэспубліцы пераходзіць з 1 красавіка на работу па-новаму.

Што гэта значыць?

Перш за ўсё — новая сістэма планавання і эканамічнага стымулявання прадпрыемства, ад якой выйграюць і дзяржава (таму што рабочы калектыв дасць больш прадукцыі і дасць яе лепшай якасці), і рабочы (таму што пры новай сістэме ёсць матэрыяльная зацікаўленасць), і спажывец (таму што ён атрымае дасканалыя радыётавары).

Як жа завод рыхтуецца да работы ў новых умовах? Нашы канструктары і тэхнолагі распрацавалі адзінаццаць новых узораў футаралаў (скрынак). Яны атрымалі высокую ацэнку на міжрэспубліканскім аптовым кірмашы ў Маскве. Пяць з іх адабраны для вытворчасці. Гэта адразу выклікала неабходнасць рэканструкцыі дрэваапрацоўчага і тэлевізійнага цэхаў. У выніку — не толькі павялічыцца выпуск прадукцыі, але і павысіцца надзейнасць радыётавараў, а разам з тым палепшыцца іх знешні выгляд. Гадавы эканамічны эффект ад рэканструкцыі гэтых цэхаў складзе сотні тысяч рублёў.

Не трэба думаць, што зменіцца толькі знешняе афармленне радыётавараў. Не. Інжынеры і рабочы калектыв праводзяць вялікую работу па паляпшэнню якасці з тым, каб вырабы нашага завода больш служылі і служылі добра, каб пакупнік, які прыйшоў у магазін, перш за ўсё пытаў, ці ёсць у продажы тэлевізар або радыёла нашай маркі.

Напрыклад, замест старой радыёлы «М-61» завод асвойвае новую ўніфікаваную стэрэафанічную радыёлу «Мінск-65». Значна палепшана тэлерадыёла «Б-110» і радыёла першага класа «Беларусь-62».

Распрацоўваецца масавы прыёмнік трэцяга класа «Рэха», кампактны і лёгкі, які, напэўна, спадабаецца ўсім. У ім прыменены новыя высакаякасныя матэрыялы.

Калі раней тэлевізары праходзілі толькі 8 гадзін тэрмапрагону (праверкі), то цяпер прадугледжваецца 24-гадзінная праверка. Гэта дазволіць палепшыць якасць выра-

баў, выявіць недахопы, якія могуць паявіцца ў эксплуатацыі. Паўстала пытанне і аб укараненні новай механізацыі. Плануюцца два патокі канвеерных ліній па мантажу, ажыўленню, тэрматэрніроўцы да настройкі і г. д.

Я кажу «асвойваем», «паляпшаем». Як відаць, не ўсім вядома, што за гэтымі скупымі словамі — вялікая творчасць, вялікая праца. Бо зрабіць толькі футарал для радыёлы (новай сучаснай мадэлі) не менш цяжка, чым шафу для адзення.

Дрэваапрацоўчыкі ўпершыню асвойваюць поліэфірныя лакі, каб футарал не баяўся вільгаці, змен тэмпературы, а гэта вельмі важна.

Сутнасць работы па-новаму заключаецца і ў тым, каб прадпрыемства больш атрымлівала прыбытку.

За кошт чаго?

За кошт механізацыі і аўтаматызацыі вытворчых працэсаў. У нас многія працэскі працэсы ўжо механізаваны. Зманцэраваны і запушчаны падвясныя канвеерныя лініі для падачы дэталяў і вузлоў з нарыхтоўчых і адзелачных цэхаў у цэхі зборкі радыёл і тэлевізараў. Гэты адзіны тэхналагічны патак павінен забяспечыць рытмічнасць работы ўсяго прадпрыемства, а значыць і дасць рост прадукцыйнасці працы. Дастаткова сказаць, што эканамічны эффект ад укаранення механізацыі складзе больш трохсот тысяч рублёў у год.

Вось за кошт чаго і ўзрасце аплата працы рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў. Зразумела, павысіцца і размер прыбытку, які пакідаецца ў распараджэнне завода ў выглядзе фонду матэрыяльнага заахвочвання. Вось за кошт чаго павялічыцца выдача прэмій, адначасовае заахвочванне рабочых, адначасовае ўзнагарода ўсім рабочым, кіруючым і інжынерна-тэхнічным работнікам, служачым за агульныя вынікі работы прадпрыемства за год.

Вядома, будзе ўлічвацца канкрэтны ўклад кожнага рабочага ў вытворчасць, а таксама і працягласць няспыннага стажу на заводзе. Гэтым самым мы знізім цяжарнасць рабочых і павысім іх зацікаўленасць у замацаванні на адным прадпрыемстве.

У рабоце вялікага завода ўсякае здараецца — і прастоі і брак. Звычайна ўсе выдаткі ў такіх выпадках ішлі за кошт вытворчасці. Цяпер жа кіраўніцтва завода прадугледжвае ўзаемную адказнасць цэхаў за своечасовую пастаўку дэталяў, вузлоў, правядзенне рамонт, і страты за зрыў работы будуць адносіцца за кошт цэха-віноўніка, за кошт зніжэння прыбытку цэха.

На гаспадарчы разлік будуць пераведзены ўсе асноўныя аддзелы і службы завода.

Зараз рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і кіраўніцтва завода заняты выкананнем намечанага плана па пераходу на новыя ўмовы работы. Пройдзе нямнога часу, і не толькі нашаму калектыву, але і спажывцам будзе відзець плён гэтай вялікай перабудовы. На прылаўках магазінаў паявіцца новыя прыгожыя радыётавары маркі Мінскага завода.

Я. Р. МЕРЗАЎ,

намеснік дырэктара Мінскага радыёзавода, галоўны эканаміст.

КІМ быць? Якую выбраць сабе прафесію? Гэтыя пытанні, якія непазбежна паўстаюць перад моладдзю, што заканчвае школу, не турбавалі Галя.

Дзяўчына ўжо цвёрда вырашыла, што ёй рабіць пасля дзесяцігодкі. Перад ёй быў прыклад выдатнай працавітасці яе маці—Лідзіі Іванаўны Асіюк, чыё імя вымаўляецца з вялікай павагай.

Знатная даярка рэспублікі, Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Лідзія Асіюк вось ужо шмат год ідзе ў ліку лепшых стваральнікаў матэрыяльных даброт не толькі свайго калгаса імя Жданава, але і ўсёй рэспублікі. І кожны, хто сустракаецца з гэтай жанчынай, хто чуе пра яе выдатныя поспехі, пазнае багацейшы вопыт, не можа не захапляцца яе нястомным працоўным гарэннем.

Вось чаму Галя не раз гаварыла сваім аднагодкам:

— Шмат дарог у жыцці, а мне вось да спадобы прафесіі мамы.

Сёй-той з Галіных сябровак пярэчыў:

— Ну, што добрага ў гэтай прафесіі? Ферма. Каровы. Занятая ад рання да ночы. Іншая справа—настаўніца або ўрач...

Галя згаджалася:

— Настаўніца, урач—гэта добра. А хто ж будзе кароў даць? Не, дзяўчаты, я пайду ўсё ж па мацярынскай дарозе.

З гадамі гэтае рашэнне ўмацоўвалася. Выхаваная ў сям'і, дзе больш за ўсё паважалі працу, дзяўчына ў вольны ад вучобы час прыходзіла на ферму да маці, памагала ёй, прыглядалася да яе работы. Бывалі дні, калі яна падмяняла маці. Гэта здаралася тады, калі Лідзія Іванаўна выязджала ў іншыя калгасы для перадачы свайго багатага вопыту ці, як дэпутат, на сесію Вярхоўнага Савета рэспублікі. А калі дзесяцігодка была закончана, Галя сказала:

— Хачу працаваць. Не хачу быць утрыманкай. Рукі ў мяне такія ж, як і ў іншых. Думаю, мама, што чырванець табе за мяне не прыйдзеца.

«Чырванець за мяне не прыйдзеца»—з такой думкай Галя пачала працаваць на ферме роднага калгаса. Было нялёгка. Але міналі дні, тыдні. І вопыт, спрыт, практыч-

Вось яны, маці і дачка: Лідзія Іванаўна і Галіна.

ДАЧКА І МАЦІ

ныя веды—усё тое, што забяспечвае поспех,—сталі спадарожнікамі маладой даяркі на яе працоўным шляху.

А галоўнае—пастаянная, карпатлівая дапамога маці. Усё лепшае, што накіла Лідзія Іванаўна, гэты выдатны майстар сваёй справы, за многія гады работы на ферме, яна перадавала дачцы. Вучыла, як раздойваць першацёлак, правільна складаць рацыён кармоў, як даглядаць кароў, каб яны былі заўсёды чыстыя, сытыя або, як прывыклі гаварыць на ферме,—«у добрым настроі». Ды ці мала што можа падказаць вопытная даярка свайму маладому сябру па рабоце!

Дзень для даярак пачынаўся заўсёды задоўга да світання. Маці і дачка разам ішлі на ферму. Разам працавалі. І, бачачы, як у працы расце, набіраецца вопыту Галя, бачачы яе першыя поспехі, Лідзія Іванаўна радавалася: «Па маёй дарозе ідзе дачка».

...Нам давялося пабываць у сям'і Асіюк. Больш правільна будзе сказаць—у дзвюх сем'ях. Галя выйшла замуж за сталяра прамкамбіната і цяпер яна ўжо Галя Скакун. У яе расце цудоўная дачушка.

Галя толькі што вярнулася з фермы. Узбуджаная, радасная. Мы павіншавалі яе з вялікай працоўнай перамогай—на 20 лістапада Галя надала ад кожнай з 12 кароў сваёй групы па 4000 літраў малака. Пасля маці яна займае другое месца сярод даярак калгаса імя Жданава.

І, як гэта ўласціва сапраўдным энтузіястам сваёй справы, Галіна не збіраецца спыняцца на дасягнутым:

— Сваё абавязальства, якое ўзяла ў пачатку года, я выканала. Думаю, што да новага года надаю на карову па чатыры з палавінай тысячы. Знаёмілася са Зваротам абласной нарады працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Нас, даярак, заклікаюць у студзені 1966 года надойваць не менш чым па 120 літраў на карову. Гэты рубаж перакрыю, дам па 360 літраў. Няхай 1 мая доля будзе ўнесена ў гонар XXIII з'езда партыі.

У надзейныя, моцныя рукі перадае сваю эстафету Лідзія Іванаўна Асіюк!

З. ІЛЬЕУСКИ

Калгас імя Жданава,
Брэсцкі раён.

ДАРУЙ МНЕ, ЭСТЭТКА...

У той дзень я была шчаслівая, як можа быць шчаслівая жанчына, у сумачцы якой ляжыць ордэр на асобную двухпакаёвую кватэру з кладоўкай, балконам і іншымі выгодамі. Ніякія будаўнічыя недаробкі не маглі вывесці мяне з гэтай шчаслівай раўнавагі: пачыналася новае самастойнае жыццё, я становілася гаспадыняй у поўным сэнсе гэтага слова. Стоячы на толькі што пафарбаванай падлозе свайго пакоя, я, як вялікі палк-дзец, прыводзіла ў стройную сістэму свае задумы.

«У нашым быце не будзе дробязей, — паклялася я сабе. — А калі і будуць, то толькі прыгожыя. Нават самая маленькая рэч крычыць пра густ гаспадыні. Таму нічога лішняга, нічога непатрэбнага. Скромнасць, прастата, утульнасць — стануць маім дэвізам пры афармленні кватэры».

Думкі цяжкі ў строгай адпаведнасці з папулярнымі выданнямі і гутаркамі на тэмы пра хатнюю гаспадарку. Першымі ахвярамі маіх узрослых патрабаванняў сталі пакінутыя будаўнікамі на доўгую і нядобрую памяць дзвярныя ручкі. Гэтыя недарэчнай канструкцыі велізарныя ручкі, увабралі ў сябе столькі металу, што з яго, на мой погляд, можна было б смела зрабіць паравоз. Ашчаслівіўшы піянерскае звяно, што выканала з лёгкай маёй рукі план здачы металалому, я паспыхала ў магазін за дастойнай пластымасавай заменай металічным квазімодам. Але ў магазіне ляжалі ў вітрынах суродзічы металічнай ручкі і толькі адзін узор кругленькай пластымасавай сіратліва спачываў побач.

— Няўжо нельга прыдумаць што-не-

У такім кантэйнеры хлеб доўга захоўвае свежасць і прыемны пах...

будзь больш сучаснае і не траціць дарэмна метал! — здзіўлялася я.

— Гэта вам не самалёт, а ручка. Кому над ёй думаць ахвота...

— Але ж мы жывём у век хіміі, — прывяла я важкі довад.

— Вы, магчыма, і жывеце, а хто-небудзь яшчэ не хоча жыць, — з'яжднічала прадавец.

Наступны ўдар па маіх навасельных патрабаваннях нанесла вешалка. Мне хацелася мець такую, як рэкамендаваў часопіс «Служба быту»: зробленую з яркіх рознакаляровых планчак, якія засцерагаюць адзенне ад дакранання да сцяны. Але прыйшлося задаволіцца старадаўнім узорам бабруйскай фабрыкі імя Халтурына, якая, выпускаючы прыгожую мэблю, напэўна, лічыць вешалку дробяззю, што не заслужоўвае ўвагі. Металічная вешалка Мінскага мотавелазавода захапіла мяне сваёй арыгінальнасцю, але прымусіла задумацца над цаной: сем рублёў — вельмі дорага!

Было б несправядліва з майго боку сцвярджаць, што кожны дзень пошукаў прыносіў мне толькі засмучэнні. Зусім не. Сустрэча з прыгожай патрэбнай у гаспадарцы рэччу была маленькім святам для нашай сям'і. Так увайшоў у наш дом лёгкі металічны карніз, зроблены ў Нясвіжы, беленькі кантэйнер для хлеба Мінскага завода халадзільнікаў, нёманскае шкло, кухонны набор барысаўскага дрэвапрацоўчага камбіната. І разам з тым у працэсе грунтоўнага знаёмства з аддзеламі гаспадарчых тавараў усё часцей адольвалі мяне неспакойныя думкі.

Вось, напрыклад, стаяць у магазіне побач два прасы. Адзін рыжскі, другі — гродзенскага завода бытавых прыбораў. Рыжскі і за ручку ўзяць зручней і паглядзець на яго прыемней: удала спалучаецца чорная і чырвоная пластымаса, свеціць пры рабоце лямпачка. Гродзенскі — старой канструкцыі, змрочны, без лямпачкі ды і тэрмарэгулятар па водгукх выходзіць са строю... Цікава, параўноўвалі гродзенцы свой прас з рыжскім і што яны пры гэтым думалі? Дарэчы, я сказала, стаяць побач два прасы. Гэта не зусім правільна. Рыжскія — доўга не стаяць: іх зараз жа раскупляюць.

Або, напрыклад, вешалкі для сукенак. Колькі выпускаецца іх у Беларусі! Але паспрабуйце знайсці спецыяльную вешалку для штаноў або зручнай канструкцыі вешалку, на якую можна павесіць адразу некалькі спадніц. Калі і пашчаслівіцца знайсці, то гэта будзе прывазныя.

А дзе ж удасканаленне ўзораў, дзе пошук, уласна, нават не пошук, а запачычанне лепшага ў нашых прыбалтый-

скіх суседзяў? Хіба гэта сорамна пераняць лепшае?

Больш за ўсё клопатаў прычыніла мне кухня. Белы ансамбль — ракавіну, пліту, кухонны столік, халадзільнік — мне хацелася дапоўніць такімі ж светлымі вясельнікмі каструлькамі, конаўкамі, міскамі, скарародкамі. Абзаводзішся ж гаспадаркай надоўга, а светлае начынне, як сцвярджаюць спецыялісты, гэта не толькі прыгожа, але і гігіенічна.

Аршанская алюмініевая пасуда мяне расчаравала. Крыўдна, што выпускаюць яе неяк бяздумна. Сапраўды ж, закаталі б борцік, прыўзнялі б ручкі над корпусам, зрабілі б мацаванні больш зграбныя, і каструлька стала б куды прыгажэйшая.

У нерашучасці стаяла я над вядром, зробленым у Навасадах. Так няўмела пакрыта яно вокісам цынку, што прысутнасць такога вядра на маёй кухні была б адступленнем ад намечаных мною кухонна-эстэтычных ідэалаў.

І мой выбар спыніўся на эмаліраваным посудзе барысаўскага завода «Чырвоны металіст». Дакладней кажучы, вымушаны быў спыніцца, таму што час ішоў, а ніякага прасвятлення ў зялёна-карычневай гаме каструль і місак на паліцах магазінаў я не бачыла. І ўвайшлі ў мой дом цёмна-зялёны бак для бялізны, які хтосьці, напэўна, з павагі да абстрактнай неахайна заляпаў нечым белым, шэры ў крапінку бітон для малака, зялёныя каструлі, крэмавая конаўка з цёмна-карычневымі вішнямі, велічынёй з яблык... У кухні зрабілася страката і змрочна, белая гармонія была парушана.

Прызнаюся, кухонны набор рознакаляровай пасуды кожны раз выклікаў у мяне непераадольнае жаданне пабываць на «Чырвоным металісце» і высветліць, чаму работнікі гэтага прадпрыемства настраены так змрочна ў сэнсе расфарбовак.

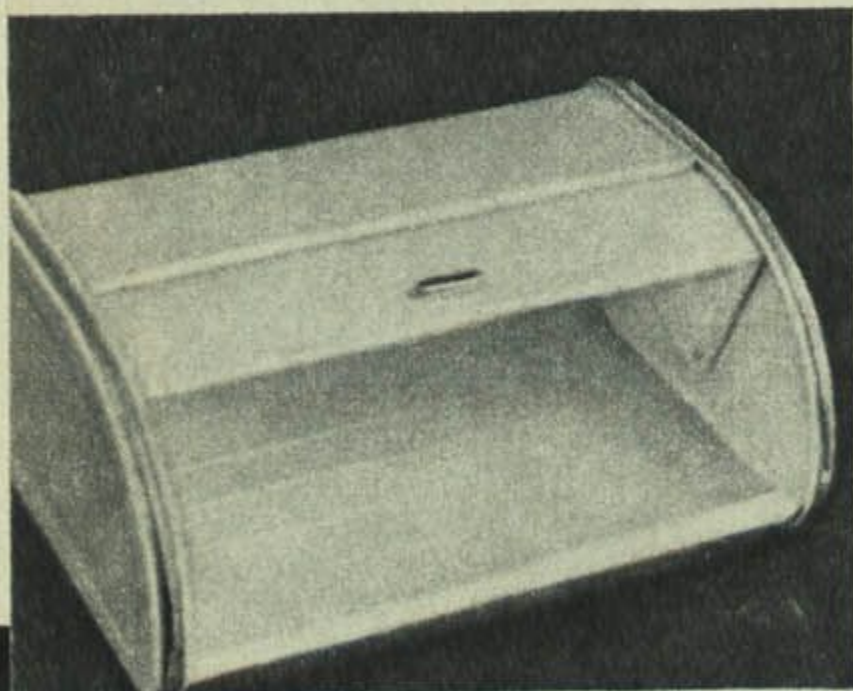
Выпадак такі трапіўся. І вось я на заводзе. Знаёмлюся з цікавай тэхналогіяй вытворчасці. Бачу навінкі, якія радуюць вока: з удалым малюнкам бітоны для малака, талеркі з роспісам, конаўкі. Беленькія, вясёлыя, прыгожыя. Але завод выпускае да 45 назваў прадметаў кухоннага і хатняга ўжытку. А як я бачу тут па эмалях, большасць з іх зноў атрымае цёмную афарбоўку.

— Але навошта такія змрочныя, аднастайныя таны?

Мне тлумачаць шчыра: светлыя эмалі вельмі капрызныя; рэчы са светлым пакрыццём даюць большы адсеў,

Прызначэнне — адно,

Такія каструлі робяць у Рызе.

большы працэнт браку, патрабуюць зваркі арматуры ўстык. Не хапае неабходных для светлых эмалей кампанентаў: вокісу кобальту і двувокісу тытану...

— Але наша прадукцыя карыстаецца вялікім попытам,— гавораць мне амаль усе ў апраўданне.

Так, карыстаецца. Паколькі няма іншай. Але калі паставіць побач дзве міскі—зялёную і белую—сапраўды ж большасць гаспадынь аддасць перавагу белай...

Галоўны інжынер завода Іван Варфаламеевіч Каралькоў супакоіў:

— У далейшым мы маем намер рабіць больш прыгожай нашу пасуду. Кафейнікі і чайнікі забяспечым нікеляванымі паўдужкамі. Паялічым ёмістасць каструль, зробім больш разнастайнай іх расфарбоўку. Мы завязалі цесную сувязь з аддзелам мастацкага афармлення рэчаў БКБ-3 і звярнуліся да вучоных політэхнічнага інстытута з просьбай распрацаваць рэцэптуры ружовай, чырвонай, блакітнай эмалей...

Як гаворыцца, даўно час. Ад слоў Івана Варфаламеевіча вее маёй светлай, ружовай марай. А вось лічба, якую ён затым называе, гасіць ружовае святло: толькі трыццаць працэнтаў пасуды, якую выпускае завод, будзе мець светлую афарбоўку.

А як бы хацелася, каб у нашы дамы і кватэры прыходзілі рэчы вясёлыя, прыгожыя, падобныя адна на адну. А пакуль законы хатняй эстэтыкі не сталі законам для тых, хто мае да яе непасрэдныя адносіны. Вераснёўскі Пленум ЦК КПСС паставіў на першае месца запатрабаванні спажывцоў. Новы прынцып кіраўніцтва прамысловасцю, перабудова планавання хутка ўнясуць перамены ў наша жыццё. І ў наш быт—таксама.

Я чакаю гэтых перамен. Напэўна, тады наша мясцовая прамысловасць падумае аб вытворчасці літых гусятніц і не будзе завозіць іх з Урала. Напэўна, зараз асвоіць, нарэшце, зручнае і патрэбнае ў кожным доме пядальнае вядро. Напэўна, тады пасуду для сыпучых прадуктаў (металічную і з пластыку) работнікі гандлю не будуць раздабываць дзе прыйдзецца. Паявца каляровыя разеткі і патроны, яркія пластыкавыя дробязі для кухні.

А пакуль што, даруй мне, патрабавальная эстэтыка. Мой дом—гэта, на жаль, не толькі мой густ!

Валянціна КАРАЛЁВА

матэрыял — адзін, а выкананне...

Аршанская прадукцыя.

ГАСПАДЫНЯ ФЕРМЫ

У саўгасе «Таркова», што на Лідчыне, усе хваляць Тамару Сатыга: і кіраўнікі, і рабочыя. «Вось, маўляў, з каго трэба браць прыклад»,—кажуць яны. Яе фота на раённай Дошцы гонару. Ведаюць дзяўчыну і ў вобласці.

Чым заслужыла яна такую павагу?

...Тамара вырашыла пайсці дарогай сваіх бацькоў—пажадала стаць спецыялістам сельскай гаспадаркі, каб аддзячыць зямлі, якая ўзгадала яе, ускарміла. Дзяўчына паступіла ў заатэхнічны тэхнікум.

І вось скончан на «выдатна» тэхнікум. Тамара Сатыга атрымала накіраванне ў саўгас «Таркова».

— Вось што, Тамара, — сказаў пры першай сустрэчы дырэктар саўгаса Алег Цімафеевіч Новікаў, — накіруем цябе загадчыцай фермы ў Мохавічы. Справы там дрэнныя. Трэба быць напорыстай і прынцыповай, каб іх выправіць.

Тамара Сатыга прыняла Мохавіцкую ферму. Спачатку яна прыглядалася, вивучала. І высветлілася, што многае робіцца не так, як трэба. Парушаецца час кармлення жывёлы, не захоўваюцца рацыёны, адным словам, няма парадку.

Ад самага рання Тамара разам з рабочымі на ферме. Яна рыхтуе кармы, памагае раздаваць іх, чысціць станкі. А колькі разоў даводзілася загадчыцы працаваць нават больш, чым рабочым. Але ж ніколі дзяўчына не скардзілася на гэта. Яна добра ведае, што заваяваць павагу можна не ўказаннямі, а асабістым прыкладам у працы.

Вось адна лічба, якая лепш за ўсё характарызуе работу Тамары. За год сярэднесутачнае прыбаўленне ў вазе кожнай галавы склала 1070 грамаў. Гэта ў два разы больш за тое, што было, калі яна прыняла ферму. А ўмовы такія ж самыя. Цяпер гэта ферма камуністычнай працы.

Тамара Сатыга з'яўляецца паборніцай усяго новага, перадавага. Яна дзеліцца сваімі планами з іншымі. Дзяўчына нядаўна пабывала ў Брэсце і там выступіла перад вядомымі людзьмі—перадавікамі сельскай гаспадаркі і расказала пра свой вопыт адкорму жывёлы. Была яна і ў Літоўскай ССР. Адтуль прывезла шмат каштоўнага.

Апрача асноўнай работы, ёсць у Тамары шмат грамадскіх нагузак. Яна—член камітэта камсамола, дэпутат абласнога Савета дэпутатаў працоўных, удзельніца мастацкай самадзейнасці.

Тамара—студэнтка завочнага аддзялення Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута. Нядаўна ў яе жыцці адбылася радасная падзея—камуністы саўгаса прынялі яе кандыдатам у члены КПСС.

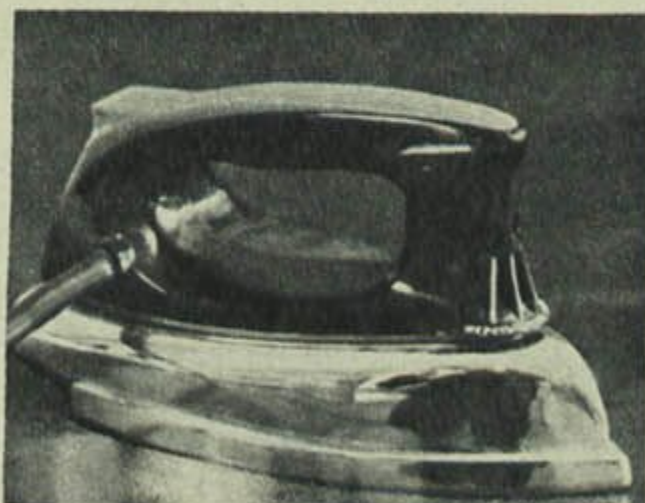
І. ЛЕШАНЮК

Тамара Сатыга.

Параўнанне яўна ў карысць Рыгі...

Рыжскі прас.

Прас, які вырабляецца ў Гродна.

У ГАСЦЯХ у нас у рэдакцыі пабы-
валі дзве жанчыны Германскай
Дэмакратычнай Рэспублікі —
удава вядомага нямецкага паэта Эры-
ха Вайнерта — Лі Вайнерт і мастачка
Лізель Фішэр. На сустрэчу з імі прый-
шлі праслаўленыя партызанкі, знат-
ныя жанчыны Беларусі. Пасля карот-
кага знаёмства слова папрасіла Лі
Вайнерт. І тое, што сказала гэтая
зусім немаладая жанчына з густой
сівізной, з жывым валявым тварам,
глыбока кранула нас.

У 1935 годзе па запрашэнню Саю-
за пісьменнікаў СССР Вайнерт з
жонкай і дачкой прыехалі ў Савецкі
Саюз. Як пра самыя светлыя старон-
кі свайго жыцця ўспамінае Лі пра
гэты час.

— У Савецкім Саюзе нас па-брац-
ку сустрэлі, акружылі ўвагай, кло-
патамі, стварылі асабліва спрыяль-
ныя ўмовы для творчай работы.

Але пачаліся баі з фашыстамі ў
Іспаніі, і Вайнерт не мог застацца да
гэтага аб'якавым. Ён едзе туды бай-

Смерць мужа, усё гора, якое звалі-
лася на плечы жанчыны, не зламалі
волі старой камуністкі. Лі цалкам
ададалася грамадскай рабоце. Яна
з'яўляецца ганаровым членам Саюза
пісьменнікаў ГДР, актыўна змагаец-
ца за мір.

Другой нашай госцяй была мастач-
ка Лізель Фішэр. Яна неаднаразова
наведвала Савецкі Саюз і ў выніку
гэтых паездак стварыла серыю карцін
аб савецкіх людзях. Свае палотны ма-
стачка падарыла Дзяржаўнаму ма-
стацкаму музею БССР.

— Тут на сустрэчы са знатнымі
жанчынамі горада Мінска я перадаю
вам работы маёй выстаўкі ў якасці
сардэчнага дару, — сказала Лізель Фі-
шэр. — Я перадаю вам самыя любі-
мыя свае творы з жаданнем, каб яны
яшчэ больш умацавалі нашу дружбу.

Цёплымі і ўсхваляванымі былі вы-
ступленні прысутных на гэтай су-
стрэчы.

— Мы ненавідзім фашыстаў, але
па-брацку адносімся да тых, хто зма-
гаецца за мір і сацыялізм, — сказала
Герой Савецкага Саюза Марыя Осі-
пава. І папрасіла: — Перадайце наша
шчырае прывітанне нямецкім жанчы-
нам, жанчынам-маці, якія будуць
новае жыццё, змагаюцца за мір.

Выступае Герой Савецкага Саюза
лётчыца Надзея Папова.

— Слухаючы ваш усхваляваны рас-
каз, я нібы зноў перажыла міну-
лае. Перад маімі вачыма паў-
сталі цяжкія, незабыўныя гады Вя-
лікай Айчыннай вайны. Да вайны
я ніколі не думала, што мне давя-
дзецца стаць ваеннай лётчыцай. Але
ў імя міру на зямлі я бамбіла варо-
жыя камунікацыі і была ўпэўнена,
што гэта прынясе шчасце не толькі
нашаму, але і нямецкаму народу.
Будзем жа разам змагацца — вы ў ся-
бе, у дэмакратычнай Германіі, а мы
тут, у Савецкім Саюзе, за мір.

— Калі я была ў партызанах, —
гаворыць Аляксандра Федасюк, — мне
давялося сустракацца з нямецкім
салдатам, які меў сувязь з партыза-
намі. «Нават роднаму брату, — пры-
знаваўся ён, — я не магу расказаць
пра маю гэту сувязь». Я слухала ваш
расказ, таварыш Лі, і ўсім сэрцам
адчувала, як вам, сумленным немцам,
нямецкім камуністам, было цяжка
змагацца з фашызмам. Але вы зрабілі
і зараз робіце вялікую справу.

— Мы аднолькава змагаліся: я —
руская, а вы — немка, — сказала Аляк-
сандра Захарава. — Мне запомнілася
сустрэча яшчэ з адной нямецкай жан-
чынай. Калі яна звярнула ўвагу на
маю скалечаную руку, яна сказала:
«Божа мой, можа быць, куля, выпу-
шчаная маім сынам, раніла вашу ру-
ку. Але ў мяне ёсць яшчэ адзін сын.
І я даю вам слова, што не дапушчу,
каб ён узяў у рукі зброю». Вось, ка-
лі ўсе маці будуць такія ж цвёрдыя
ў барацьбе за мір, то можна не сум-
нявацца, што жаданне другой сусветнай
вайны ніколі не паўторацца.

Сустрэча з нашымі гасцямі, цудоў-
нымі жанчынамі Лі Вайнерт і Лізель
Фішэр, запомніцца надоўга ўсім, хто
на ёй прысутнічаў.

На сустрэчы ў рэдакцыі. У цэнтры — Лі Вайнерт, злева
ад яе — Лізель Фішэр.

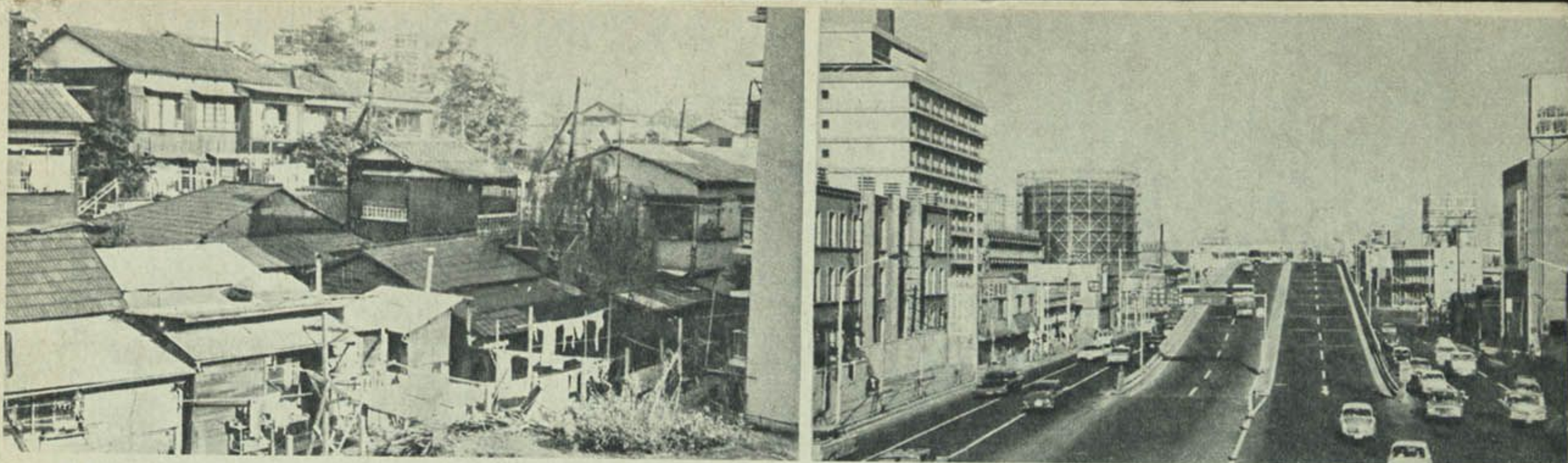
СУСТРЭЧА СЯБРОЎ

Лі з Эрыхам сустрэліся ў 1923 го-
дзе. Яна тады была спявачкай у ад-
ным з кафэ Берліна. Гэтае кафэ на-
ведвалі многія рабочыя і неўзабаве
дзякуючы Вайнерту яно ператвары-
лася ў месца рэвалюцыйных сходак.
Пяру Вайнерта належала ў той час
ужо шмат вершаў грамадзянскага гу-
чання. Іх не толькі чыталі, іх спява-
лі на рабочых сходках. Іх спявала Лі
ў кафэ. І гэтая садружнасць паэта
і спявачкі выклікала асаблівае пада-
зрэнне паліцыі. Песні, вершы Вайне-
рта былі забаронены, але ён быў ка-
муністам, змагаром, і ніякія прасле-
даванні не зламалі яго. Вершы Вай-
нерта друкаваліся пад рознымі псеў-
данімамі, але рабочыя ведалі, хто іх
сапраўдны аўтар. Лі, як і раней, спя-
вала ў кафэ яго песні, таксама не
назваваючы аўтара. Вайнерт усяго ся-
бе аддаваў справе рэвалюцыі. Ён быў
верны свайму дэвізу: «Наша мастац-
тва пабудавана на адной толькі но-
це — Рэвалюцыя». Вайнерт часта пад-
вяргаўся судовым і адміністрацый-
ным праследаванням. У час падпалу
рэйхстага яго прыйшлі арыштаваць.
На гэты раз ён пазбегнуў расправы,
аказаўшыся, на шчасце, у заграніч-
най паездцы.

цём інтэрнацыянальнай брыгады
Калі фашысцкія зграі напалі на
нашу краіну, Вайнерт быў на пера-
давым фронце барацьбы з фашызмам.
Набатам гучалі яго вершы, лістоўкі,
звернутыя да нямецкіх салдат.

З гітлераўскімі вылюдкамі актыў-
на змагалася ўся сям'я Вайнерта. На
фронце ў радах Савецкай Арміі вая-
вала іх дачка. З палыманым заклі-
кам да тых, хто знаходзіўся ў радах
фашысцкай арміі, выступала камуні-
стка Лі. Яна ў той час была дыкта-
рам радыёстанцыі «Свабодная Герма-
нія». Усё сваё сэрца і ўвесь свой яр-
кі талент агітатара ўклала яна ў
выступленні перад мікрафонам, тлу-
маччы згубнасць жаданай вайны,
у якую ўцягнуў Германію Гітлер.

У 1946 годзе сям'я Вайнерта вяр-
нулася на радзіму. З першых жа
дзён Вайнерт і яго сям'я ўзяліся за
будаўніцтва новага жыцця ў Германіі.
Неўзабаве Вайнерт цяжка захварэў.
Але хвароба не магла спыніць яго
дзейнасці. Апошнія сем гадоў жыцця,
будучы вядомым палітычным дзея-
чом, паэт часта сустракаўся з рабо-
чымі і сялянамі, заклікаючы іх да ба-
рацьбы за адзіную дэмакратычную
Германію.

Сталіцу Японіі Токіо па праву можна назваць горадам кантрастаў. У ім адначасова існуюць багацце і беднасць, раскоша і галеча.

ЗА ДРУЖБУ З ЖАНЧЫНАМІ ЯПОНІІ

Жанчын Японіі і Савецкага Саюза звязвае шматгадовая дружба. Развіццё сяброўскіх кантактаў адносіцца да пасляваеннага часу, калі ў перыяд другой сусветнай вайны і асабліва пасля яе заканчэння паўстала пытанне аб неабходнасці аб'яднання намаганняў жанчын незалежна ад іх палітычных поглядаў і сацыяльнага становішча для барацьбы за трывалы мір паміж народамі, за лепшае жыццё для дзяцей і за фактычнае раўнапраўе жанчын ва ўсіх краінах свету.

Жанчыны Японіі, таксама, як і жанчыны Савецкага Саюза перш за ўсё заклапочаны заўтрашнім днём чалавецтва, яны дбаюць аб тым, каб больш ніколі не паўтарылася вайна, не паўтарылася трагедыя Хірасімы і Нагасакі. Няма зараз на зямлі пытання больш важнага, задачы больш надзённай, чым задача абараніць мір, назаўсёды перагарадзіць шлях вайне. Барацьба за мір — вось у чым зараз свяшчэнны абавязак кожнай жанчыны, у якой бы краіне яна ні жыла і якіх бы палітычных перакананняў ні прытрымлівалася.

Савецкія жанчыны разам з усім народам выказваюць сваю салідарнасць з рухам супраць ядзернай зброі ў Японіі. Дзесяткі мільёнаў подпісаў, пастаўленых японскімі барацьбітамі за мір, у тым ліку і жанчынамі, пад патрабаваннем забароны атамнай і вадароднай зброі, працягваюць заставацца адной з яркіх старонак гэтай усеагульнай барацьбы.

Жанчыны Савецкага Саюза горада падтрымліваюць барацьбу сваіх японскіх сябровак за мір, за забарону тэрмаядзернай зброі, за сапраўды незалежную Японію, за ліквідацыю амерыканскіх ваенных баз на тэрыторыі Японіі, а таксама на астравах Акінава і Агасавара. Мы ведаем пра актыўны ўдзел жанчын Японіі ў масавых дэманстрацыях і мітынгх пратэсту супраць заходу ў японскія парты амерыканскіх падводных лодак з атамнай зброяй.

З неаслабнай увагай сочаць савецкія жанчыны за барацьбой сваіх японскіх сябровак супраць японска-паўднёваамерыканскага дагавору і амерыканскай агрэсіі ў В'етнаме. Рух пратэсту супраць агрэсіі ўзброеных сіл ЗША ў В'етнаме і супраць японска-паўднёваамерыканскага дагавору прымае ўсё больш шырокі размах. Удзельнікі «Надзвычайнай канферэнцыі жанчын супраць вайны ў В'етнаме і супраць японска-паўднёваамерыканскага дагавору» накіравалі прэзідэнту ЗША Джонсану шматлікія пісьмы і тэлеграмы, у якіх патрабуюць неадкладна спыніць варварскае знішчэнне мірнага насельніцтва — старых, жанчын, дзяцей і разбурэнне сёл і гарадоў В'етнама і прадставіць в'етнамскаму народу права самому вырашаць свой лёс. У гэтыя дні па вуліцах гарадоў Японіі праходзяць дэманстрацыі жанчын, якія нясуць у руках плакаты і лозунгі наступнага зместу: «Янкі, вон з В'етнама!», «Ганьба амерыканскім агрэсарам!», «Мір В'етнаму, мір усёй зямлі!».

Усеяпонскія кангрэсы маці, у рабоце якіх штогод прымаюць удзел дзесяткі тысяч японскіх жанчын, вядомы далёка за межамі краіны. Рух японскіх маці, які зарадзіўся напярэдні Сусветнага кангрэсу маці ў Лазане ў 1955 годзе, з кожным годам прымае ў Японіі ўсё больш прадстаўнічы характар, у ім удзельнічаюць бацькі, педагогі, грамадскія дзеячы незалежна ад іх палітычных поглядаў і сацыяльнага становішча, але якім дарагія мір і жыццё падростаючага пакалення. І зараз, калі

над светам зноў навісае чорная хмара вайны, японскія маці паўтараюць: «Не аддадзім вайне нашых дзяцей!».

У жніўні мінулага года ў Токіо адбыўся адзінаццаты Усеяпонскі кангрэс японскіх маці, у рабоце якога ўдзельнічала 16 тысяч жанчын з усіх канцоў краіны; у прынятых рэзалюцыях яны заявілі, што будуць працягваць барацьбу супраць злачыннай агрэсіі ЗША ў В'етнаме, супраць японска-паўднёваамерыканскай змовы, за мір і нацыянальную незалежнасць поруч з маці розных краін свету.

Савецкія жанчыны выказваюць салідарнасць з шырокімі коламі японскай грамадскасці, якая выступае за неадкладнае спыненне агрэсіі ў В'етнаме, за тое, каб тэрыторыя Японіі не выкарыстоўвалася амерыканскімі ўзброенымі сіламі ў мэтах вайны супраць патрыятаў В'етнама.

Японскіх і савецкіх жанчын хвалюе праблема абароны дзяцей. Дзеці — наша будучыня, і жанчыны Японіі таксама, як і жанчыны Савецкага Саюза, змагаюцца за тое, каб абараніць усіх дзяцей і ўсю моладзь ад небяспекі вайны. Як нашы японскія сяброўкі, так і савецкія жанчыны хочуць, каб усе дзеці былі здаровыя, каб яны мелі магчымасць вучыцца, атрымліваць добрае выхаванне ў духу міру і дружбы. Вось чаму японскія і савецкія жанчыны ўдзельнічаюць у міжнародных акцыях, накіраваных у абарону дзяцей.

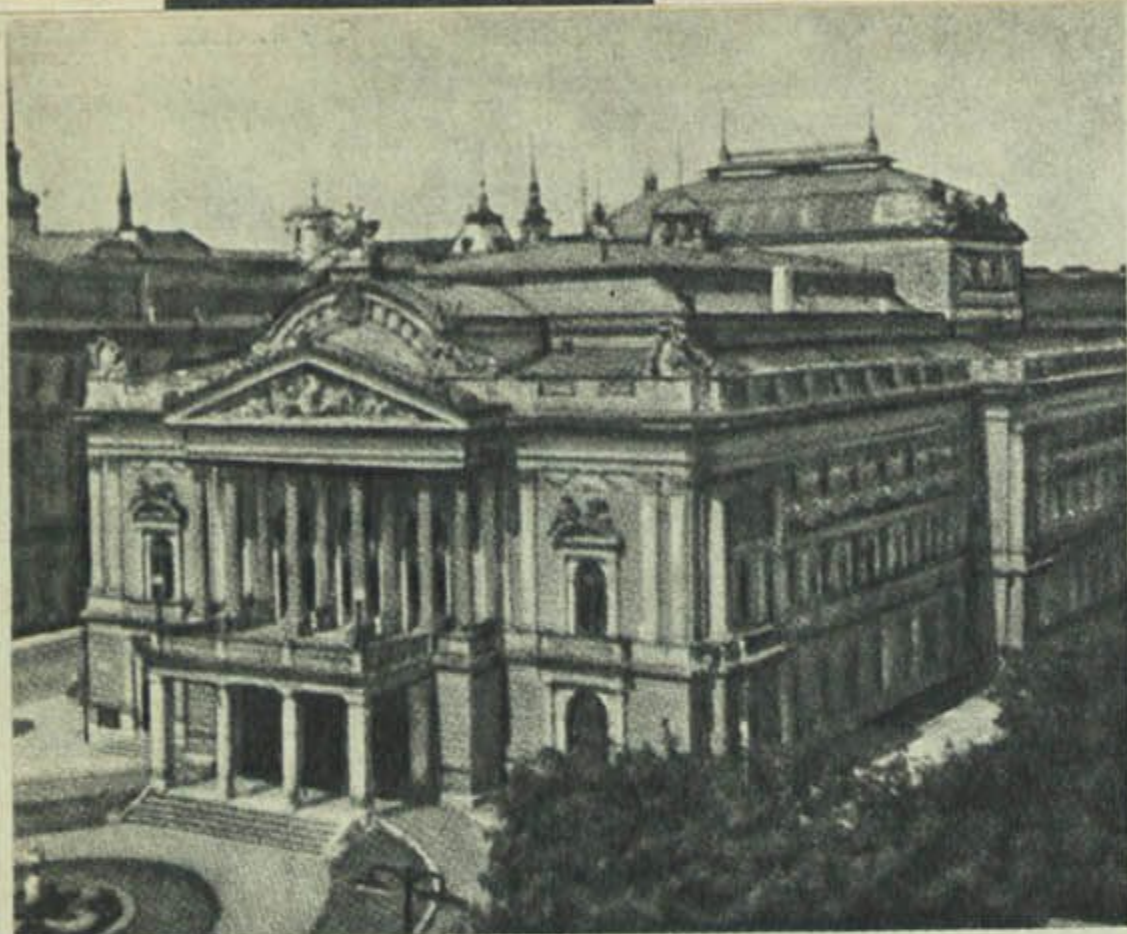
Актыўная дзейнасць японскіх жаночых арганізацый, японскай прагрэсіўнай грамадскасці, Таварыства абароны дзяцей, Камітэта сувязі маці Японіі, прафсаюза настаўнікаў і іншых арганізацый у абарону дзяцей вядома па ўсёй краіне. Яны патрабуюць будаўніцтва дзіцячых ясляў і садоў, аховы здароўя дзяцей, выступаюць супраць мілітарызацыі школы, за спыненне адкрытай прапаганды вайны па радыё, тэлебачанні і ў прэсе.

Голас японскіх жанчын у абарону раўнапраўя жанчын усё гучней гучыць на міжнародных сустрэчах і кангрэсах, канферэнцыях працоўных жанчын. Японскія жанчыны вядуць актыўную барацьбу за права жанчын на працу, на роўную аплату працы, супраць дыскрымінацыі працоўных жанчын ва ўсіх галінах.

У Японіі стала традыцыяй штогод вясной праводзіць канферэнцыю працоўных жанчын і жаночы мясячнік. Ініцыятарам правядзення канферэнцыі і мясячніка з'яўляецца жаночы адзел пры Генеральным савеце прафсаюзаў Японіі — Сохію.

Асноўная мэта гэтых мерапрыемстваў — арганізаваць жанчын на актыўныя адзіныя дзеянні, якія здольны прымусіць урад выканаць патрабаванні працоўных жанчын.

Японскіх і савецкіх жанчын аб'ядноўваюць шмат агульных праблем. Для таго, каб наша барацьба за вырашэнне хвалюючых праблем была паспяховай, неабходны адзіныя дзеянні. Сёння пытанне адзінства набывае асаблівае значэнне. Адрозненне палітычных поглядаў не павінна з'яўляцца перашкодай для сумесных канкрэтных крокаў. Неабходна імкнуцца да аб'яднання намаганняў жанчын Японіі і Савецкага Саюза ў барацьбе за мір, нацыянальную незалежнасць, раўнапраўе жанчын і шчасце дзяцей, за далейшае развіццё ўзаемаразумення і нашых сяброўскіх сувязей.

Дзяржаўны оперны тэатр імя Яначка ў адным з буйнейшых культурных цэнтраў Чэхаславакіі — горадзе Брно.

каб правесці позіркам аўтобус з нетутэйшымі людзьмі...

Зямля чэшская — прыгожая і багатая. Захапленне і добрую зайздрасць выклікаюць там палі. Гэтак любоўна і дбайна апрацавана глеба. Нідзе ні агрэху, ні каменьчыка, ні грудэчкі. Здаецца, узялі тую тлустую выпешчаную зямлю ды яшчэ ў далонях расцерлі!

Гаспадарлівасць чэхаў захапляла на кожным кроку. За ўсю дарогу нідзе не бачылі мы ніводнай беспрытульнай гаспадарчай прылады: з'едзенай іржой машыны, раскіданых хамутоў і калёс, не страчалі грамадскіх двароў, на якіх сам чорт нагу зломіць. Любоў да парадку, да чысціні, да прыгожaga — у

крыві ў чэхаў. Няхай то будзе вясковы двор ці вуліца, ці то будзе горад, нідзе не ўбачыце вы на зямлі ні папе-

пражанам і сваю спецыяльна напісаную для іх «Малітву». І дагэтуль, як самую «святую», з глыбокай пашанай паўтараюць яе пражане...

Цяжка расказваць і пра чудатворныя Карлавы Вары. Пра іх пісалі яшчэ Пушкін і Гоголь, і аж двое Талстых — Леў і Аляксей Мікалаевічы... Не кажу пра нашых ужо сучаснікаў, якія лечацца там і адпачываюць і пішуць пра іх пасля кожнай паездкі...

Не раскажаш (яе абавязкова трэба бачыць!) і пра Мацоху — дзівосную пяхору (па-нашаму «Мачыху»). На яе казачных падземных азёрах трэба самому пакатацца на своеасаблівых гандолах чалавек на 30 з вясылым «гандальерам» — чэхам гадоў за шэсцьдзесят...

Вось чаму, паўтараю, я не спыняюся на гэтай апісальнай, выключна «турысцкай», тэме. Я пішу пра ўсё тое сённяшняе, што мне спадабалася, што захапіла і выклікала вострае жаданне перанесці гэта лепшае да сябе дадому.

Як пераймаюць людзі і вязуць дадому і тое лепшае, што ёсць у нас.

Дунай, Дунай...

...Турысты за апошнія гады ўжо столькі пананісвалі і нарасказвалі пра свае паездкі і ўражання, што, здаецца, не засталася «жывога» ўжо месца. І тым не менш спакуса вельмі вялікая.

...Ну, прызнайцеся па шчырасці, што адчуваеце вы, асабліва гараджане, калі мінаеце бурачнае ці капуснае поле, скажам, дзе-небудзь у сябе пад Слуцкам ці ў Пухавічах? Падумаеш, скажаце вы, расце капуста. Няхай сабе расце.

І ўсё ж, як ні дзіўна, а першы мой «турысцкі запіс» у дарожнай кніжцы пачынаецца іменна з... буракоў і капуст. Тут, на чэшскай зямлі, яны не пакідалі мяне гэтакай абывакавай, як дома. Тут яны выклікалі непераадольнае жаданне спыніць цягнік і пехатой, уласнымі нагамі, пахадзіць па гэтым чужым бурачным полі, хацелася ў руках патрымаць і ўзважыць тыя сіняватыя, тугія качаны і галабокя, як малочныя парасяты, буракі... Узважыць і параўнаць: а нашы — не меншыя? Дзіўна, але гэта жаданне параўнаць і прымераць не пакідала потым ужо мяне па ўсіх гарадах і дарогах, ва ўсіх шасці дзяржавах.

Можна таму гэтакімі блізкімі, амаль сваячкамі, здаваліся з таго чыгуначнага акна, а потым з вокнаў аўтобуса і жанкі-чэшкі. Як і нашы жанкі-беларускі, церабілі яны на полі буракі і, як нашы, былі ў цёплых хустках, у гумавых ботах, і фартухі гэтак-сама, як нашы, падпярэзвалі. І гэтак жа прыкрывалі далонямі вочы ад сонца, разгінаючы натруджаныя спіны,

рачкі, ні акурка... І толькі кветкі навокал. Навокал кветкі! Кожная вольная лапінка зямлі — няхай яна ўсяго з пядзю — аддадзена кветкам. Кветкі ў скрыпках на падаконніках, на загараджах, у кошыках, падвешаных, дзе толькі можна іх падвесіць... Уяўленне «зімнага раю» ствараюць і дарогі (выдатныя чэшскія дарогі!), абсаджаныя пладовымі дрэвамі: абрыкосамі, чарэшніямі, слівамі... Няцяжка ўявіць сабе гэты дзівосны разліў паху і хараства па тых дарогах увесну, калі цвітуць сады. Пачуццё прыгожaga, разумнага і мэтазгоднага чэхі выхоўваюць у сваіх дзяцей з самага маленства. І таму вы не стрэнеце там ні пакалечаных дрэў, ні патаптаных кветак, не адчуеце страху прыроды перад чалавекам і яго рукамі. Наадварот, рукі чалавека нясуць тут прыродзе толькі дабро!

...Я наўмысна не пішу, не раскажваю пра тое, што сапраўды ўжо сотні разоў пісалася да мяне і пра што можна прачытаць у любым турысцкім (і не турысцкім) даведніку. Не раскажваю пра самую прыгажуню Прагу. Пра яе выдатныя музеі і здзіўляючыя помнікі мастацтва, пра яе палацы і масты цераз Влтаву, пра яе ўнікальныя бібліятэкі і тэатры... Дарэчы і дагэтуль, як адзін з самых светлых і паэтычных, захаваўся ўспамін пра тое, як у нацыянальным тэатры, дзе ўпершыню на чэшскай мове была пастаўлена опера «Яўгеній Анегін», дырыжыраваў Пётр Ільіч Чайкоўскі. «Я пражыў тут, у Празе, гадыны абсалютнага шчасця», — успамінаў ён. Тады ж ён падарыў яшчэ

Казкі Венскага лесу!.. Хто іх не ведае, каго яны не чаравалі... Венскі лес, як на далоні, відзён з Браціславы — чэшскага порта на Дунаі. Ён неўзабаве падыходзіць да берага і не выпускае нас ужо аж да самай Вены — горада, які выпяставаў не толькі Іягана Штрауса, падарыўшага людзям светлую радасць сваіх вальсаў, а і яго двух братоў — таксама славуных музыкантаў... У Вене іграў яшчэ 6-гадовым дзіцем Вольфганг Моцарт. У Вене ён і памёр. Ёсць помнікі яму, ёсць сімвалічная магіла, а дзе сапраўды пахаваны Моцарт — венцы так і не ведаюць. Чалавек, якога яшчэ пры жыцці ведаў увесь свет, быў пахаваны на могілках для жабракоў — там не ставілі помнікаў, не пісалі імёнаў і менш за ўсё там клапаціліся пра магільны ўзгоркі...

Вена мае законнае права ганарыцца і такім тытанам, як Людвіг ван Бетховен. На адной з яго шматлікіх дамоў (Бетховен вельмі часта мяняў кватэры) прымацавана мемарыяльная дошка: тут з такога па такі месяц... жыў выдатны, геніяльны... і г. д. Зараз у гэтым памяшканні — вінны скляпок...

Любоў Вены да музыкі здаецца векавечнай, асабліва калі бліжэй знаёмішся з тым сузор'ем выдатных музыкантаў, якія жылі тут і тварылі: Хрыстафор Глюк, Іосіф Гайдн, Франц Шуберт, Брамс... Пасля гэтага зусім ужо не здзіўляе, чаму вядома ўсяму свету і Венская опера.

Нам не пашанцавала слухаць (мы былі ў той вечар на аперэце «Сіняя маска» з удзелам Марыкі Роок), але ўдзень мы абышлі ўвесь тэатр, і на сцэне ўласнымі рукамі нават памацалі дэкарацыі «Чарадзейнай флейты» Моцарта, якая ішла ў той вечар... Не буду расказваць пра архітэктурны стыль і пра багацце фантазіі і густы тых, хто стварыў гэты шэдэўр архітэктурны і мастацтва (Венская опера была збудавана ў 1869 годзе. У сакавіку 1945 года яна была разбурана ў выніку бамбёжкі. Праз 10 год, у 1955 годзе, было яе другое нараджэнне).

Раз у год, зімой, у Венскай оперы адбываецца самы багаты ў свеце венскі бал, на які з усіх краін свету з'язджаюцца ахвотнікі патрэсці багатымі кішэнямі.

Адным словам, Вена — горад, дзе, як пішуць турысцкія даведнікі, немагчыма сумаваць...

Аднак даволі!

У Аўстрыі вельмі многа манастыроў, і ў Вене таксама мы бачылі часта манашак. Цяперашнія манашкі, як растлумачыў нам наш гід, — гэта ўжо не тыя, што былі раней. Цяпер манашкі... з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй... Дзіўна? Вельмі!.. Які, мусіць, безнадзейны лёс трэба мець дзяўчыне, каб у росквіце год, скончыўшы інстытут, адважыцца на ўсё жыццё, да скону, замураваць сябе живою ў змрочных манастырскіх сценах... Не, мусіць, не заўсёды і не ўсім гэтак весела жывецца ў вечна пяючай Вене, як пішуць турысцкія даведнікі.

...На Венскіх могілках знаходзіцца брацкая магіла і помнік савецкім воінам.

«Гвардейцы! Вы честно служили
Отчизне,
От стен Сталинграда вы к Вене
пришли...»

Як рэквіем гучаць гэтыя словы. Затым ідуць магілы, магілы, магілы — адзіночныя, на дваіх, на траіх... Зоя Васільеўна Гарбачова — малодшы лейтэнант медыцынскай службы. Брат і сястра Арахоўскія. Сержант Задарожны. Палкоўнік Нікіфаровіч. «Доблестно павшие, спите

спокійно,
Вас никогда не забудет народ!..»

Мы кладзем ім, нашым братам і сёстрам, кветкі — сціплы дар памяці і бязмернай падзякі. Нам вельмі цяжка развітвацца з імі. Амаль у кожнага з нас недзе ёсць імя, ёсць магіла — гэтакія ж незабыўныя, як незабыўныя і яны ў сэрцы сваіх блізкіх...

Не забывай, Вена, тых, хто аддаў жыццё за твае вяслія песні.

Не забывай, Вена!

А потым была Венгрыя, Будапешт, быў Бялград... Ад паездак, ад уражанняў, ад чужога характа (а, як вядома, у гасцях заўсёды бачыш — бо паказваюць усё толькі самае лепшае, самае прыгожае) мы прыкметна стаміліся і ўсё часцей пачалі пагаворваць пра дом, пачалі сумаваць па

свайму Мінску (хоць у нас ішоў і снег з дажджом, а ў Бялградзе — у канцы кастрычніка — нас песцілі 28 градусаў цеплыні...). І ў Балгарыі ўжо, рызыкуючы кожную хвіліну зляцець у прорву — гэтак «з вежарком» гнаў аўтобус па шалёнай горнай дарозе наш Ваня, шафёр-балгарын, — мы ўжо спявалі:

«Хороша страна Болгария,
А Россия лучше всех...»

Праўда, гасцілася нам у нашых балгарскіх сяброў выдатна. Наша беларуская група была запрошана ў кааператыву Замфір (назва сяла) імя Папова ў Міхалаградскай акрузе. Работы ў кааператыве ў кастрычніку яшчэ хоць адбаўлялі: і памідоры збіраць і адпраўляць (тыя памідоры, якія ямо і мы амаль круглы год). І садавіну ладкаваць. І вінаград яшчэ толькі што сабралі... Таму ў балгарак рукі гэтакія ж цёмныя і натруджаныя, як і ў нашых калгасніц. Як і ў нас, на полі ў Балгарыі вельмі мала мужчын — усё жанкі.

— Дзе вы падзелі сваіх мужчын, што не відно? — пажартавалі мы.

— А яны ў нас у канторы ды на кіраўніцтве, — гэтак жа смехам адказалі балгаркі.

Гэта было нам вельмі знаёма. Нібыта ў нас дома, дзе-небудзь на Лагойшчыне ці пад Пінскам... І знешне балгарскія сялянкі вельмі падобны да нашых беларускіх. І трымаюцца гэтак жа сціпла, і апрануты, як нашы, калі ідуць у поле, і дзяцей гэтак жа хінуць да грудзей. А дзеці... У дзяцей была з выпадку гасцей «амністыя». Было дазволена ім не прыходзіць у школу — і яны гэты дазвол выконвалі добрасумленна!

Амаль усіх іх мы адарылі «значкамі» (як яны кажуць) і іншымі падарункамі — дарылі, што ў каго было: манеты, паштоўкі, цукеркі. Аднак сапраўдным цудам была Матрошка. Наша слаўная, драўляная Матрошка.

Потым мы былі запрошаны за калгасны, як бы мы казалі дома, стол.

«Каким вином нас угощали!..» Доўга яшчэ ўспаміналі нашы знатакі «віннай справы» тое кааператывнае, свае работы віно! А потым нельга было адмовіць старшыні кааператыва: у яго было вяселле — дачка ішла замуж... Там, на вяселлі, мы павінны былі пакаштаваць яшчэ і нацыянальныя балгарскія стравы. Здаецца, і дагэтуль палае ў мяне ў сярэдзіне полымя, як успомню тую вогненную пачостку.

Ну і любяць балгары перац! Каля кожнай хаты вісяць такія вёслы чырвонага горкага перцу, што аднаго такога вясла, мы ў гэтым былі перакананы, хапіла б на ўвесь наш Мінск...

«Хороша страна Болгария...»

У маёй запіснай кніжцы ёсць адрас, запісаны рукой Сеўды Пятровай Нікалаевай, немаладой ужо жанчыны, з таго балгарскага сяла Замфір, з кааператыва імя Папова, дзе мы правялі такія незабыўныя гадзіны. Мне вельмі хочацца, каб Сеўда атрымала нашу «Работніцу і сялянку». Каб перадала землякам шчырае вітанне маё і ўсіх маіх таварышаў па дарозе. І каб сама калі сабралася, каб надумалася, ды і завітала ў госці да нас. Мы, беларусы, таксама заўсёды рады гасцям.

Бывай, гасцінная краіна Балгарыя! У кастрычніку там другі раз цвітуць каштаны, цвітуць, як у маі, ружы, гне галіны айва...

Пра айву, праўда, у Румыніі нам казалі: калі ўрадзіла айва, то чакай цяжкай зімы. Але палеткі пшаніцы ў Румыніі рунеюць густа... І людзі ў Румыніі сеюць, жнуць і будуюць з надзеяй на дабро і мір ў свеце.

Нездарма нацыянальны румынскі сцяг мае тры колеры: колер пшаніцы, мора і сонца.

...Вось і скончылася наша падарожжа. А дзе ж Дунай? Дзе сапраўды той блакітны прыгажун, пра якога складзена гэтулькі песень?

Сябры мае!.. Дунай цудоўны. Ён велічны і магутны... Ён здольны на ўсё жыццё зачараваць і адабраць душу. Ён прыгожы. Толькі ён зусім... не блакітны.

Але гэта, мабыць, толькі ў кастрычніку...

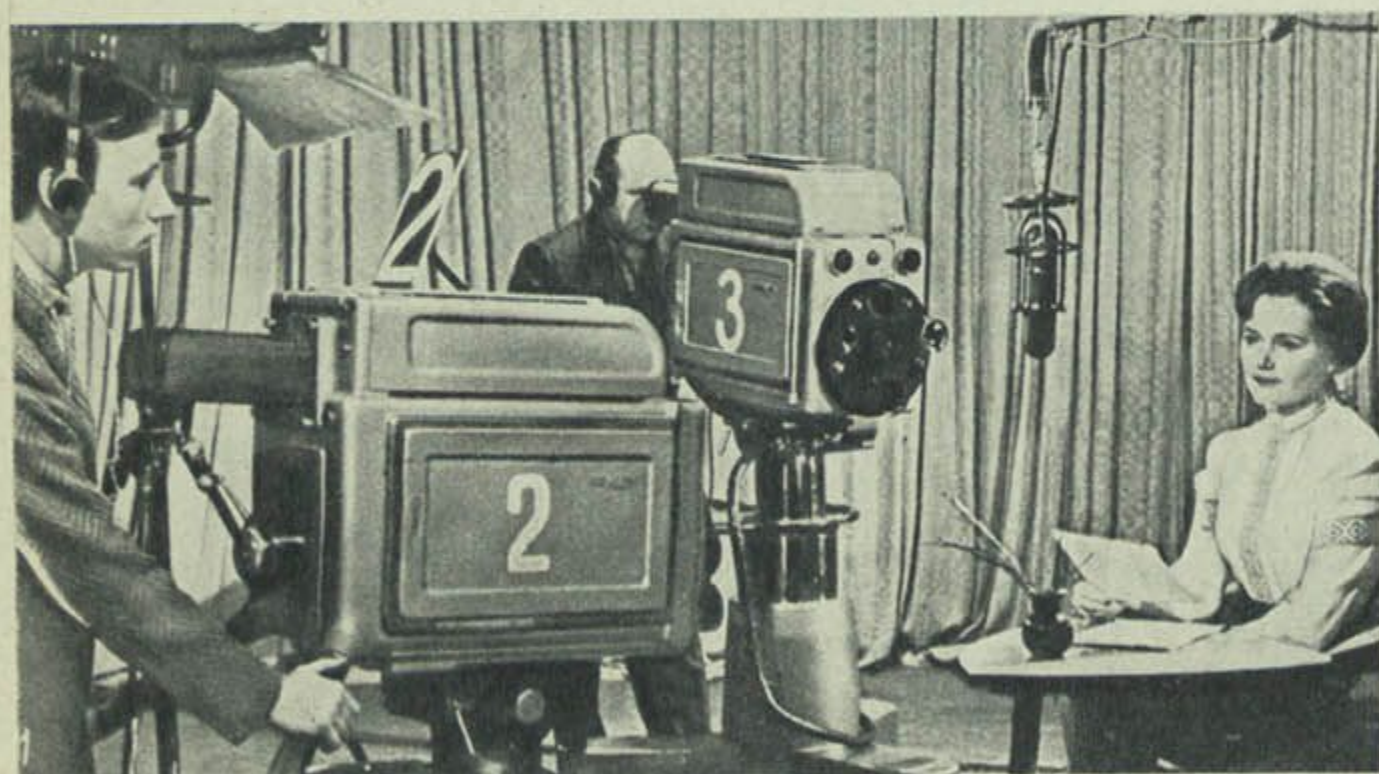
Алена ВАСІЛЕВІЧ

Від на Вену з Верхняга Бельведэра.

ПАКАЗВАЕ МІНСК

Фота Я. Альхімовіча.

каюць, як сваіх старых знаёмых, дыктараў Вету Галкіну (фота 1), Тамару Бастун, Уладзіміра Бузука.

Прайшоў час першых перадач, першай нясмеласці, першага экзамену, але не прайшло пачуццё хвалявання ў час, калі перадача выходзіць у эфір.

Але не будзем сёння сядзець ля тэлевізара, давайце адправімся на набярэжную Свіслачы, на Камуністычную 6 і зойдзем у студию.

У прасторным вестыбюлі вас здзівіць цішыня.

«Ціха! — напісана на светлавым табло, — ідзе

бач «руская печ», лясная хацінка, кабінет вучонага...

Перадача ўжо ідзе.

Дыктар, прымасціўшыся з навушнікамі ля манітора (тэлевізар службовага карыстання), чытае тэкст апошніх паведамленняў. А мастак яшчэ даканчвае дэкарацыю. Бо адразу ж пасля апошніх паведамленняў пойдзе новая перадача. Таму так многа святла — асвятляльнікі «спрабуюць» дэкарацыю...

Дэкарацыі ўжо гатовыя, але самога мастака яшчэ не задавальняюць. І Надзея Пабедзімава «ловіць» апошнія мінуцы. А мікрафонны аператар «ловіць» гукі. Гук у прамым і пераносным сэнсе ў руках мікрафоннага аператара.

На шчасце работнікаў студыі, не ўсе гукі трапляюць у эфір. «Адбірае» патрэбныя шумы і гукі гукарэжысёра, які ў час перадачы знаходзіцца ў апаратнай. Ён жа кіруе музычным суправаджэннем перадачы. І калі музыка, ладабраная да кінаарыса або спектакля, дапамагае вам лепш зразумець і глыбей адчуць убачанае, — гэтага дабіўся гукарэжысёр.

Але выйдзем са студыі і падыймемся на другі паверх, у апаратную. Апаратная — гэта пульт. А пульт — гэта дзесяткі кнопак, мікшараў, экранай. За пультам рабочае месца рэжысёра, яго асістэнта, тэхнікаў.

Асістэнт рэжысёра ўважліва назірае за экранам і, націскаючы то адну, то другую кнопку, выдае ў эфір патрэбны кадр. Калі можна ўявіць сабе ня-

ТЭЛЕВИЗАР — гэта экран, электронная трубка, лампы, супраціўленні, трыёды, словам, тэхніка. Але для нас з вамі — гэта проста чароўная скрынка, з якой, варта павярнуць шрубку, з'яўляецца муза тэлебачання. Тэлевізар — толькі слуга гэтай музы. Яго блакітны экран адлюстроўвае яе фантазію, яе мастацтва, яе бачанне свету.

У сталіцы Беларусі тэлебачанне атрымала прарыск дзесяць гадоў назад.

У лістападаўскія дні 1955 года мантажнік-верхалаз Мікалай Апука звярнуў на двухсотметровай вышыні апошняе шво на вышцы і ўмацаваў на ёй чырвоны флаг. Пачаліся пробныя перадачы Беларускага тэлебачання.

А сёння дзесяткі тысяч людзей кожны вечар сустра-

перадача!»

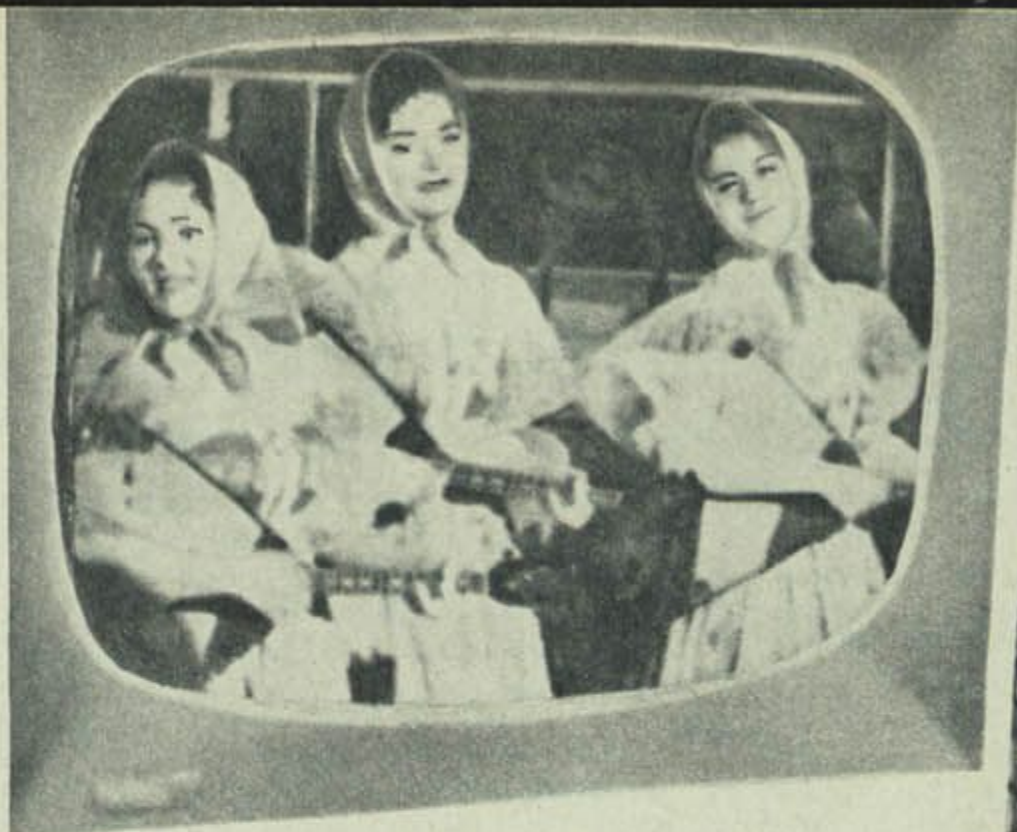
Ціхенька падыйдем да цяжкіх дубовых дзвярэй, нячутна зойдзем у «святая святых» тэлебачання — студию, «на сцэну», як казалі б у тэатры.

«Стоп! Заходзіць забаронена!» — ціха, але цвёрда спыніць вас звычайна ветлівая Таццяна Іосіфаўна Дамброўская, памочнік рэжысёра, а сёння гаспадар студыі (фота 2). Але паабяцаем ёй «не дыхаць» і зойдзем.

У студыі паўзмрок і прахлада. І раптам... успыхвае асляпляльнае сонца — рэжысёр скамандаваў: «Святло!» Гэты каскад святла залівае вас, як патак. Тропікі... (Гэтак жа амаль гарача). І як у тропіках, пальмы. Вядома, дэкаратыўныя, для чарговай перадачы. Вось кабіна касмічнага карабля, по-

Амаль у кожным нашым доме ёсць шчырыя сябры блакітнага экрана і радыё. Вось чаму так цёпла адзначыла 24 снежня 1965 г. грамадскасць рэспублікі 40-годдзе Беларускага радыё і 10-годдзе Беларускага тэлебачання.

ўважлівага асістэнта, дык цяжка ўявіць тое, што ўбачылі б у такім выпадку глядачы на экране.

Але калі за пультам асістэнт рэжысёра Люся Лезіна — можаце быць спакойныя, таксама як і яна сама (фота 3).

Яна дакладна і ўпэўнена манціруе перадачу, «будуе» з асобных кавалкаў адзінае цэлае.

Праца асістэнта нечым нагадвае працу мантажніцы, праз рукі якой праходзяць кіламетры, дзесяткі кіламетраў кінаплёнкі. У спецыяльным цэху са спецыяльным абсталяваннем мантажніца рыхтуе да перадачы ў эфір усе тыя фільмы, кінанарысы, кінаканцэрты, якія глядач бачыць у перадачах. Яна нястомна клеіць і пераклейвае плёнку, дзесяткі разоў праглядае будучы фільм на мантажным стале.

Якое пільнае павінна быць вока мантажніцы, каб глядач убачыў плёнку без тэхнічнага браку!

Але вернемся ў апаратную, на перадачу, якая вось-вось пойдзе ў эфір. Тут ужо хвалюецца рэжысёр. У глыбіні душы, вядома. Знешне ён паві-

нен быць спакойны, каб не перадаць хвалявання тым, хто заняты ў перадачы. Рэжысёру зусім не лёгка. Ён павінен спалучыць у сабе бачанне мастака, слых гукарэжысёра, сабранасць асістэнта, пільнасць мантажніцы.

Ідзе перадача «Для самых маленькіх».

«Весялей, Мішка, ну што за легкадумны тон, ты ж больш разважлівы». Такую, а можа і не зусім такую каманду падае рэжысёр Г. Пінігіна.

Перадачы для самых маленькіх, магчыма, таму і ўдаюцца рэжысёру Ганне Пінігінай, што яна «нераўнадушная» да дзяцей (фота 4).

Іменна ад рэжысёра залежыць якасць перадачы і тое, як зразумее глядач задуму аўтара. Іменна рэжысёр павінен «матэрыялізаваць» задуму аўтара, яго сцэнары, зрабіць яго даступным тэлегледачу.

Мы загаварылі пра сцэнары, а значыць і пра рэдактара.

І хоць подпіс рэдактара пад перадачай стаіць апошні, работа над перадачай пачынаецца з яго. У рэдакцыі дадумваецца, «заварваецца» тэма, план, назва будучай перадачы. А рабочае месца рэдактара —

гэта і цэх завода, і калгасны ток, і лабараторыя вучонага, адным словам, там, дзе нараджаецца сцэнары.

Да рэдактара, між іншым, паступаюць і пісьмы тэлегледачоў, якія адрасуюцца «дыктару». Рэдактар Халеева чытае пошту (фота 5).

Але вось Зіна Бандарэнка жадае глядачам добрай ночы і разам з праграмным рэжысёрам апошнімі яны пакідаюць студию. Ідзем разам з імі і мы. Цяпер ужо зусім ціха, нават у вестыбюлі пагасла табло... І толькі адзін чалавек пойдзе яшчэ пазней — гэта наша студыйная «цёця Паша» — Алена Якаўлеўна Аўгусціновіч.

Яна апошняя пажадае вам добрай ночы, а раніцай першая сустрэне дабрадушнай усмешкай (фота 7).

Свецяцца на тэлевізійнай вышцы сігнальныя агеньчыкі. Вось ужо дзесяць гадоў за сотні кіламетраў ад Мінска яе пазнаюць экіпажы самалётаў. Але вышка — антэна, тэхніка. А тэхніка — толькі служба тэлевізійнай музы. Блакітны экран адлюстроўвае яе фантазію, яе бачанне свету, яе імклівае пранікненне ў будучыню.

Рыхтуецца новы тэлеспектакль «Дай руку, дружа!». Рабочы момант (фота 6).

ІСЦІНА АБ ТРОХ СПАСАХ

Было гэта на Урале ў канцы вайны. У райцэнтры жыла адна сям'я. Муж заатэхнікам працаваў. Жонка ў яго была веруючая. І як толькі дзеці захварэюць, яна доктара клікаць—ні-ні! Усё «святой» вадзіцай іх частавала, прыгаворваючы: «Божачка дзетак любіць—усю хваробу і прагоніць...» Іншы раз па тыдні на бога спадзявалася. А калі праходзіў час хваробы, яна радавалася: памагла вадзічка, значыць святая, лекавая! Лякарствы, якія прыносілі ўрачы ці муж, яна ў памыйнае вядро выкідвала.

Доўга цяпеў муж, усё думаў, як памагчы жонцы ад слепаты пазбавіцца... І прыдумаў. Напярэдадні вадохрышча жонка ўзяла бутлю, мые яе, палоща, парыць. А калі жонка пайшла, муж узяў такую самую бутлю і зрабіў з ёю тое ж, што і жонка, нават корак такі самы падбраў, а бутлю прыхаваў.

У дзень вадохрышча жонка пайшла ў царкву, а муж са сваёй бутляй—на рэчку. Напоўніў вадой з палонкі гадзіны за дзве да асвячэння, прынес дадому, закаркаваў, запячатаў і зноў схваў. Вярнуўшыся з царквы са сваёй бутляй, жонка тут жа дзяцей з яе напіла, мужу выпіць загадала, потым запячатала бутлю і ў шапку пад бажніцу паставіла. Толькі яна ў хлёў да курэй падалася, муж сваю бутлю дастаў, вады адліў, каб столькі ж стала, і паставіў побач з жончынай, а шапку зачыніў.

Спачатку ўсё было ціха, таму што дзеці не хварэлі, у вадзе не было патрэбы. А калі ў дачкі ангіна пачалася, маці—да шафкі... Ды як закрычыць:

— Рыгор?! Гэта ты, бязбожнік акаяны, другую бутлю паставіў?..

— Я!—адказвае муж.

— Ты што ж гэта—здзекуешся з маёй веры? Як я цяпер пазнаю, якая вада святая, якая не...

А муж адказвае:

— І чаго ты, маці, злуеш? Сама ж казала: святая вада не псуецца, не святая—тухне... Дык табе ж прасцей за ўсё пазнаць... Адпі з адной бутлі, адпі з другой... Святую і вызначыш... Калі ёсць ён, твой бог, няўжо такі чуд у крыўду дасць?!

Кінулася жанчына да шафкі. Выцягнула бутлі на стол і давай каштаваць. Рукі ў яе трасуцца... Ледзь не палавіну з кожнай бутлі выпіла... А «святой» вады так і не адрозніла ад звычайнай...

Быль гэтая, пераказаная намі, прыведзена ў выпушчанай нядаўна Палітвыдавцтвам кніжцы А. Осіпава пад назвай «Спасы».

Напісаная жыва, гарача, папулярна, з глыбокім веданнем справы, кніжка развенчвае некаторыя дагматы хрысціянскай рэлігіі, тлумачыць веруючым памылковасць іх рэлігійных уяўленняў, расказвае пра тое, як узніклі і як выкарыстоўваліся ў мэтах рэлігійнага адурманьван-

ня працоўных праваслаўнай царквой летнія і асеннія святы—спасы.

Само паняцце «спаса», як вядома, азначае выратавальніка роду чалавечага, г. зн. Ісуса Хрыста. «Спасы»—святые ў яго гонар.

Але ці існаваў на самай справе Ісус Хрыстос? Не, і вось чаму.

А. Осіпаў прыводзіць навукова даказаны факт: у мясцовасці паблізу Штэйнгейма (Германія) былі знойдзены астанкі жанчыны, якая жыла... 250 тыс. гадоў назад, і тут жа ўказвае на тое, што, згодна падліку, зробленага паводле першай кнігі Бібліі—Быцця, першыя людзі—Адам і Ева з'явіліся на свет божы толькі 7473 гады назад. Значыць, «калі жыла на свеце штэйнгеймская жанчына і тысячы іншых старажытных людзей, значыць,—гаворыць аўтар,—увесь расказ Бібліі са стварэннем Адама і Евы з'яўляецца казкай. Але тады казка—і грэхападзенне гэтых, з дазволу сказаць, нашых прабацькоў... А калі не было грэхападзення і пароджанага ім спадчыннага грэху, то навошта было б Ісусу Хрысту выкупляць грэх людзей?.. І калі Хрыстос выкупіў казначнае злачынства казачных прабацькоў, то і яго боскасць—казка, і збавіцельны подзвіг—казка.

Такім чынам, сутыкненне рэлігіі з навуковымі фактамі... начыста разбівае вушэне царквы аб Хрысце як аб выратавальніку, спасе».

У чым жа карэнні і сутнасць кожнага з трох спа-саў? Карэнні іх у старажытных славянскіх народных святах, якія звязваюцца пераважна з земляробствам. Царква толькі надала ім сугуба рэлігійны характар. Так, у «Хросным календары», які выдадзены ў 1916 годзе, пра спасы было сказана наступнае: «1-ы Спас мядовы, выламваюць соты; 1-я сяўба; 2-гі Спас, сярэдні—яблычны. Сяўба азіміны ад другога спаса да Фрола; 3-ці Спас—хлебны, дажынкі».

Першы спас, які адзначаецца 14 жніўня (1 жніўня па старому стылю), праваслаўная царква называе «святам усяміласціваму спасу і святой багародзіцы». У гэты дзень выносіцца крыж, наладжваецца крыжовы ход на вадку, вадку свенцяць.

Яшчэ ў старажытнай Візантыі, задоўга да паяўлення ў ёй хрысціянства, існаваў звычай ачышчэння горада ад усякай нечысці з дапамогай абраду абмывання вадой. І рабілася гэта іменна 1 жніўня. Пазней айцы канстанцінопальскай праваслаўнай царквы звязалі гэты народны абрад з перамогай візантыйскага імператара Мануіла над туркамі 1 жніўня 1164 года і з нібы меўшым месца абнаўленнем іконы багародзіцы ў той жа дзень.

Руская праваслаўная царква звязала гэтае свята з перамогай князя Андрэя Баглюбскага над волжскімі балгарами (таксама 1 жніўня 1164 года і таксама з легендай аб з'яўленні ў гэты дзень іконы багмацеры). Але рускаму мужыку было ўсё роўна, хто і чым імем ачышчаў калісьці ад нячысцікаў вуліцы чужога яму Канстанцінопаля, каго перамагаў далёкі і чужы цар

НОВЫЯ КНІГІ

АНАТОЛЬ АСТРЭЙКА. «СЭРЦА НАСЦЕЖ». Анатоль Астрэйка—адзін са старэйшых беларускіх паэтаў. «Сэрца насцеж»—яго новы зборнік, у які аўтар уключыў вершы, напісаныя ім за апошнія чатыры гады.

У новым зборніку чытач знойдзе вершы пра партыю, пра нашых працавітых людзей, пра каханне і чужую беларускую прыроду. Паэт шмат падарожнічаў па краіне. І як вынік яго падарожжаў—задушэўныя лірычныя вершы пра сонечны Крым, пра славыты Урал.

Не так даўно сябры паэта адшукалі сшытак яго партызанскіх вершаў, згублены ў час фашыскай бланкы. Лепшыя з гэтых вершаў аўтар дае асобным цыклам у зборніку.

МІХАІЛ МАЛОЧКА. «ЖИЛ-БЫЛ МАЛЬЧИШКА». Студэнт Маскоўскага інстытута гісторыі, філасофіі і літаратуры (МІФЛІ) Міхаіл Малочка загінуў на фінскім фронце ў 1940 годзе. У яго нататках, якія выклічуць цікавасць чытача, расказваецца пра самае звычайнае—пра школьныя заняткі, пра выпадкі ў сям'і, пра юнкораўскія заўважкі для піянерскіх газет, пра першыя прачытаныя кнігі. А за ўсім гэтым відзеў хлалчак, які шмат думае і шукае.

Д. М. СМІРНОУ. «ЗАПИСКИ ЧЕКИСТА». Больш за сорак год нёс баявую вахту на пасту чэкіста аўтар гэтай кнігі. Шаснаццацігадовым юнаком прыйшоў ён на пучэйцы камсамолу ў органы дзяржбяспекі і заўсёды заставаўся верны высокаму абавязку левінца-чэкіста. Пра сваю вышэйшую службу, пра многія яркія і цікавыя факты чэкіскай работы і расказвае Д. Смірноў у сваёй кнізе.

СВЯТЛАНА ЯЎСЕЕВА. «НОВОЛУНЬЕ». Новая кніга Святланы Яўсеевай—пра не-

абсяжнасць свету, пра зямныя шляхі чалавека нашага часу, якому ўласцівы ўзвышанасць і рамантыка, пра самога гэтага чалавека, пра яго каханне, мары, клопаты.

«Новолунье»—гэта працяг размовы

Мануіл. Забылася і маленькая перамога ўладзімірскага князя Андрэя.

Галоўным у гэты асенні час для яго было ўзяцце мёду з сотаў пасек, пачатак новага цыкла земляробства—азімай сяўбы. І ён адзначаў гэта святам 1 жніўня. Царква тым часам надала святу адпаведны рэлігійны змест, а свежы мядок з сялянскіх вулляў пачаў цячы ў храмы і дамы служыцеляў рэлігійнага культу.

Як і першы, другі спас царква здолела добра прыстасаваць да ўласных інтарэсаў (2-гі спас адзначаецца 6 жніўня па старому або 19—па новаму стылю). Звязанае з уборкай ураджаю, і ў першую чаргу фруктаў, гэтае свята прыносіла ў засекі царквы скарбы мужыцкай працы.

16 жніўня па старому або 29 па новаму стылю адзначаецца яшчэ больш прыбытковы для царквы трэці спас. Яшчэ б! Ён звязаны з заканчэннем сельскагаспадарчага года, з «дажынкамі», а гэта нешта ды значыць. Убраны, як і два першыя, у панцыр рэлігійнай містыкі, трэці спас прыводзіў у царквы і храмы тысячы і тысячы веруючых з клункамі за плячыма, з усялякімі падарункамі і ахвяраваннямі.

Варта, вельмі варта прачытаць кніжку А. Осіпава «Спасы». У ёй чытачы знойдуць рад параўнанняў фактаў жыцця і даных навукі з міражамі і ілюзіямі, ад якіх «міражы растуць, ілюзіі падаюць», а разам з тым растае і вера ў скрозь выдуманых ілжывых рэлігійных «довады».

В. І. СУДНІКОВІЧ,
ст. інспектар Белкіігандлю.

учаснага чалавека (размова гэта іачата пазтэсай у яе першай кніжачына пад яблыняй», выдадзенай моладой гвардыяй» у 1962 годзе), ірацыяг творчых пошукаў аўтара.

АХ, МІХАЛІНА, МІХАЛІНА...

Новая аповесць Івана Шамякіна «Ах, Міхаліна, Міхаліна...» прысвечана жыццю і побыту сельскіх настаўнікаў. Галоўная тэма аповесці каханне... Не будзем пераказваць змест «Міхаліны». Уся яна будзе надрукавана ў часопісе «Маладосць». «Работніца і сялянка» прапануе сваім чытачам урывак з аповесці.

І. ШАМЯКІН

Мал. Ю. Пучынскага

Я гуляла з адзінаццацікласнікамі ў валеібол. І бачыла, адчувала, як з усіх акон—не за гульнёй!—а за мной, толькі за мной адной сочаць дзесяткі вачэй! І тыя, што чакалі экзаменаў. І тыя, што вялі ўрокі ці сядзелі на іх. Сярод мноства вачэй—вочы Антаніны Аркадзеўны. Яе позірк я сапраўды такі адчувала ўсёй істотай. І сцялася, спалохалася, як вінаватая школьніца, калі старая настаўніца выйшла з школы і наблізілася да пляцоўкі. Я зразумела, што сваякроха хоча пагутарыць са мной, і баялася гэтай размовы, баялася, што яна папросіць ці нават загадае вярнуцца дадому, і я, слабая, скарсуся яе разумнай і хітрай уладзе. А мне хацелася бунтаваць, як ніколі ў жыцці. Бунтаваць супраць усіх канонаў, законаў, традыцый, супраць людзей і абставін, якія стварылі людзі. Было і радасна і страшна ад гэтага свайго нечаканага бунтарства.

Антаніна Аркадзеўна паклікала мяне:—Міхаліна, калі ласка, на хвілінку. Я завагалася: ісці ці не ісці?

Але на пляцоўцы застылі дзве каманды. Глядзелі на мяне. Чакалі. Вучні. Я не магла пры іх не адгукнуцца на такую спакойную просьбу заслужанай настаўніцы. Што б ні здарылася—ёсць педагогічны такт. Нарэшце, падумала я, трэба прайсці праз усе выпрабаванні—нагаворы, угаворы, пагрозы, праклёны... і выстаяць!

Антаніна Аркадзеўна сказала мне ціха і тактоўна:

—Міхаліна, дзіця маё, ты як п'яная. Нельга так. Ты кідаеш выклік усім—настаўнікам, калгаснікам. Я разумею: гэта ад нервовай узбуджанасці. Але людзі не зразумеюць. Ідзі да хаты.

—Да якой?—тут ужо сапраўды з выклікам спытала я.

—Да Сашкі,—адказала яна.

І я скарсуся. Не, дадому не пайшла, але на валеібольную пляцоўку не вярнулася. Пайшла на гарод, дзе дзевяцікласніцы палолі памідоры і гуркі.

Роза Абрамаўна падпільнавала, калі я была адна, у баку ад людзей, падбегла са спалоханымі вачамі.

—Міка, дарагая, што ж гэта будзе?

— Нічога не будзе, — адказала я.
— Каб ты пачула, што пра цябе кажуць.

— Калі ласка, прашу: не трэба перадаваць, што пра мяне кажуць. Я сама ведаю...

Яна збянтэжылася. Ёй хацелася паспачуваць. Шчыра. Я не прыняла спачування. Не магла прыняць, бо не адчувала сябе ні пакрыўджанай, ні няшчаснай. І з тае хвіліны лепшая мая сяброўка пачала патроху аддаляцца, пазбягаць мяне, замыкаючы ланцуг ізаляванасці. Праўда, у яе хапіла тактоўнасці не секчы адразу. Яна яшчэ колькі разоў наведвалася да мяне, але ранейшай шчырасці паміж намі не было. Дружба астывала, халаднела.

З горада мяне паклікаў дырэктар, наш добры Андрэй Пятровіч, які ні разу, колькі я ведаю яго, не ўзвысіў голасу ні на вучня, ні, тым больш, на настаўніка. Ён толькі што вярнуўся ад завуча. Я ведала, што ён хадзіў да Сашы, а таму ішла з нейкім новым страхам. Ва мне дзіўна ўжываліся ў тыя хвіліны бунтарства і... страх. Але страх трымаўся, пакуль была невядомасць — што скажуць, што зробяць? Прасвятляліся мае адносіны з людзьмі — страх знікаў, а бунтарства, наадварот, расло.

Андрэй Пятровіч сядзеў у сваім кабінце, як кажуць, што хмара: пануры, згорблены, рэдкія сівыя валасы ўскудлачаныя, як у хлапчука пасля бойкі; дыхаў цяжка, быццам прабег з канца ў канец нашага расцягнутага на тры кіламетры сяла. На прывітанне маё не адказаў. Сесці не запрасіў. Я села сама. Яго гэта, відаць, здзівіла і абурыла. Ён зірнуў спадылба, адкашляўся і глухім голасам, з маленнем і пагрозай спытаў:

— Мілая мая, што вы робіце?

— А што я раблю?

— У нас зрываюцца экзамены...

Я хмыкнула:

— Ад нашага каханця?

Ён не чакаў такой здзіркасці і доўга глядзеў на мяне са здзіўленнем і няўцямнасцю: маўляў, што зрабілася з жанчынай?

— Вы яшчэ смяецеся?

— А чаму я павінна плакаць? Ад таго, што прыйшло каханне?..

Тады ён закрычаў, стукнуўшы кулаком па стала:

— Дурнота на вас найшла, а не каханне! Дурнота, мілая мая! Разбэшчанасць! Зажырэлі! Зазыкавалі! Сумленне страцілі! Чэсць! Сорам! Дай бабе волю!.. Няма каму загаліць вам спадніцу ды — паском, паском... Трапілі б вы ў рукі добраму мужу, а не такому кісялю, як выш...

— А вы дамастроівец, Андрэй Пятровіч, — сказала я з вясёлай усмешкай, уявіўшы, што было б, каб Генадзь паспрабаваў мяне паском навучаць. Дырэктару мае словы — што вядро халоднай вады: адразу сцішыўся, зрабіўся афіцыйна-сухім.

— Кахайце каго хочаце, але не выстаўляйце сваё каханне на паказ, вы не дзяўчынка, вы, дзякуй богу, маці ўжо, у вас дзіця... Ва ўсякім разе, як дырэктар, я не дазволю, каб вы дэманстравалі перад вучнямі, як гэта вы толькі што зрабілі... Яны — дзеці, а вы — педагог...

— Не лічыце дзесяцікласнікаў дзіцкамі... Яны не ў цяпліцы раслі, — па-свойму бараніла я вучняў, але было

крыўдна, што і ў маім любімым класе знайшоўся дробны шпіёнчык (відаць, нехта з дзяўчат), які ўжо так хутка данёс пра нашу размову.

— Дзе б яны ні раслі, але я не дазволю... Я забараняю вам рэпецываць «Чайку»...

— О-о!..

— Можаце думаць пра мяне, што хочаце. Але я не жадаю, каб вы зараз, у вашым стане, з вашымі вельмі дзіўнымі поглядамі ўплывалі на вучняў. З заўтрашняга дня лічыце сябе ў летнім адпачынку.

Такая рашучасць і катэгарычнасць нашага ціхага добрага Андрэя Пятровіча ўтаймавалі на нейкі міг маё бунтарства. Яго хапіла толькі на тое, каб саркастычна падзякаваць і горда пакінуць кабінет.

А дома, у адзіноце, мне зноў хацелася плакаць. Добра, што са мной быў мой маленькі Сашка, радасць мая і пацеха, смяшлівы непаседа, вялікі фантазёр і бунтар — гэтакі ж, як і маці. Мне здалася, што ён, Сашка, — не часцінка Генадзя і таго каханця, якога, напэўна, не было, якое мы, відаць, прыдумалі, а часцінка гэтага незвычайнага каханця, трагічнага і радаснага, якім я жыла.

Я цэлы дзень хадзіла з сынам па тых мясцінах, дзе мы сустракаліся з ім, з вялікім Сашам.

Уразіла, што Сашка за ўвесь дзень ні разу не папрасіўся да таткі. Я не злапраднічала з гэтай прычыны. Мне сапраўды шкада было Генадзя, дарэмна ён так стараўся прывязаць сына, перацягнуць на свой бок.

Бабулю Сашка ўспамінаў, прасіўся да яе. І гэта было самае цяжкае — растлумачыць малому, чаму мы не можам пайсці ў «наш дом», у «наш сад», да бабусі...

Але падвечар яна наведлася да нас сама — Антаніна Аркадзеўна. Убачыла яе — і зноў апанаваў страх: навошта яна ідзе? Угаворваць? Прасіць? Не, яна не ўгаворвала. Увогуле не ўспамінала пра нашу драму, быццам нічога і не здарылася. Апавядала пра экзамены — хто з вучняў як адказваў, хто куды хаваў шпаргалкі. Я была ўдзячна ёй за гэта. Але калі яна папрасіла дазволіць Сашку пайсці з ёй, я

ўся скаланулася, падумала нядобразычліва:

«Во як ты пад'язджаеш да мяне, як хітруеш. Не».

Але яна нібы прачытала мае думкі. Сумна ўсміхнулася:

— Не бойся. Ніхто ў цябе сына не адніме. Мне ты можаш паверыць? Пагуляе — і я прывяду назад.

Пра Генадзя — ні слова, пра тое, што яму хочацца пабачыць сына.

Ёй нельга было не паверыць. Каб яна патрабавала, я, безумоўна, узбунтавалася б. Але яна прасіла хараша, спакойна, і я дазволіла.

У той жа вечар я перажыла яшчэ адно, можа, самае цяжкае.

Прышла Уліта з калгаснай працы — з сенакосу, зарабляла на працэнты сена для сваіх коз. Удзень, калі я вярнулася са школы, яна адыходзіла добрая, ласкавая, а ўвечары — ну, проста плюнула на мяне позіркам. Слова не сказала. Праўду кажучы, я такі баялася гэтага: аскетка, праведніца, не даруе яна мне, калі пра ўсё даведаецца. Але спадзявалася на яе дабрату, міласэрнасць і незалежнасць ад думак другіх людзей. Заўсёды і на ўсё ў яе быў свой адменны погляд, свая думка. Ажно — не, на гэты раз перамагла людская, бабская. Калгасніцы, безумоўна, асуджалі мяне. З імі — і Уліта.

Я з жахам чакала, што яна вось-вось папрасіць мяне са сваёй хаты. Куды я пайду? Але Уліта маўчала. Моўчкі палала грады, моўчкі даіла коз, напілася малака з чэрствым хлебам... Проста катавала сваім такім маўчаннем. А тут яшчэ Антаніна Аркадзеўна доўга не прыводзіла Сашку. Якія толькі думкі не лезлі ў маю разгарачаную галаву! Здавалася, што ўсе ўступілі ў змову, каб зламаць, скарыць мяне, прынізіць, растаптаць маё каханне. Але разам з падзронасцю рос бунтарскі дух.

«Не, не скорыце! Не зламаеце! Не паддамося! Не! Не! Але каб выстаіць, трэба не абараняцца, а наступаць». Я лічыла, што ўжо «наступала» ў школе, калі гаварыла з вучнямі, з дырэктарам. Трэба такім чынам размаўляць і з гэтай старой манашкай. І я загадала, ветліва, але ўладарна, як гаспадыня, як рабіла гэта амаль тры гады:

— Уліта, схадзіце, калі ласка, за Сашкам да... Антаніны Аркадзеўны.

— О, цуда! — жанчына паслухмяна і нават ахвотна пайшла. А вярнулася з Сашкам ужо інакшай, амаль ранейшая — гаваркая, добрая, трохі хіба больш стрыманая. Тады я спытала ў яе з інтымнай даверлівасцю:

— Уліта, можа вам непрыемна, што я пасялілася ў вас? Майце на ўвазе, што гэта, відаць, надоўга.

Яна ўздыхнула і адказала не адразу.

— Ох, дзетка, — ніколі яна да мяне так раней не звярталася, і гэта чамусьці непрыемна кальнула. — Хацела я табе паказаць парог, калі пачула ад людзей... Ды Антаніна Аркадзеўна просіць: прытулі, кажа, паглядзі... Бог вас разбярэ! Гэта ж дзіва, каб сваякроха за такую нявестку заступалася.

Не надта мне прыемны былі такія сваякрохін клопат. Падзрона падумала: «Мабыць, яшчэ адна хітрасць, каб скарыць мяне, хітрасць разумная, прадбачлівая, такую магла прыдумаць толькі Антаніна Аркадзеўна». Але ў той жа час я не магла не адчуваць, што гэта — мацярынская хітрасць — для шчасця сына, унука — майго сына... І яна крапула мяне, расчуліла. Уначы я ціхенька плакала ў падушку. А раніцою зноў быццам нанова на свет нарадзілася. І хацелася мне толькі аднаго: убачыць яго, майго Сашку.

Пайшла ў школу. Экзаменаў у той дзень не было. Займаліся толькі дзесятыя класы, і ў пакоях было пуста і ціха. Саша не з'яўляўся ў школу. Можа таму гэтая летняя пустэча здалася мне такой злавешча-зморанай і агарнула балючым смуткам. Ён душыў, смутак, я задыхалася ў зацянёнай таполямі халаднаватай настаўніцкай, адчувала, што мне трэба бегчы адгэтуль і хутчэй — на сонца, на вечер, на рэчку. Ды аднак не магла зрушыць з месца, сядзела, як прывязаная, бяздумная, спустошаная...

Скрыпнулі дзверы — я падскочыла: ён! Не, Павел Адамавіч. Стары падышоў і працягнуў мне руку, чаго амаль ніколі не рабіў — за руку штодня не вітаўся, хіба толькі ва ўрачыстых выпадках, калі кагось вішавалі ці калі з'язджаліся пасля летняга адпачынку і збіраліся на першы падсавет.

— Міхаліна Казіміраўна, хачу без сведкаў паціснуць вашу руку, — сказаў ён. — Вас асуджаюць, а я, паверце, у захапленні. Я, ведаеце, стары дзівак-дзівадла, але ўмею бачыць глыбей, чым другія. Пра вас я быў невысокай думкі, бо ніяк не мог разгледзець вашай любові да мужа, і яго — да вас. Думаў: дзіўна з сучасных, падхапіла культуренькага ды багаценькага і трымаецца рукамі і зубамі. Ажно вы вунь якая! Натуральная! Адно шкаду: што ён — не герой. Аляксандр Дзямідавіч. Не. Не герой.

— Не трэба пра яго так, Павел Адамавіч, — напрасіла я. — Мне не трэба ад яго ніякага геройства.

— А вось гэта ўжо талстоўска-бабская філасофія, прабачце мне. «Усім ахвярую дзеля таго, каго кахаю». А калі ён не варты такой ахвяры?

— Ён варты.

Павел Адамавіч незадаволеная чмыхнуў, як заўсёды, калі яму нешта не падабалася. Чмыханне яго трохі развесіла мяне. Я глядзела на сярдзіты твар, на рудыя пракураныя вусы, якія

варушыліся, як у маржа... І тут нечакана з'явілася дзёрзкая думка.

— Павел Адамавіч, што вы скажаце, калі я папрашу вас зрабіць мне адну паслугу?

Ён зацікаўлена насцярожыўся.

— Перадайце запіску Аляксандру Дзямідавічу. Але так, каб... Разумеете?

Стары спачатку зрабіў вельмі здзіўленыя вочы, пасля зморшчыў твар і... заліўся бязгучным смехам.

— А што? І перадам. Пражыў жыццё, шмат чым займаўся, а ў такой ролі быць не прыходзілася.

Я тут жа ўзяла вучнёўскі сшытак і чырвоным алоўкам, якім выпраўляла і падкрэслівала памылкі, з ліхаманкавай паспешлівасцю дрыжачай рукой напісала:

«Саша, любы мой! Жыву думкамі пра цябе. Жадаю толькі аднаго: сустрэцца з табой. Няхай гэта будзе апошні раз. Прыходзь увечары туды, дзе мы сустрэліся ў першы раз. М.»

— Можаце прачытаць, — сказала я Паўлу Адамавічу, перадаючы згорнуты лісток.

— Паверце, што я не стану чытаць. Павінен жа хоць у аднаго чалавека на зямлі жыць такі анахронізм, як рыцарства, — ён зноў засмяяўся.

Праўду скажу, не верыла я, што Саша прыйдзе, бо добра ўяўляла, як пільнуе яго Люба. Але чакала спаткання з такой нецярплівасцю, што недзе падвечар у мяне, здаецца, пачаўся жар. Паліла галаву, трэсла цела, як у ліхаманцы. О, гэты чэрвеньскі вечар! Я падумала тады, што яго ўвогуле не бывае. Які ж гэта вечар, калі змяркаецца недзе амаль апоўначы! Нават у сям'і, дзе ўсё ладна і мірна, і то ў такі час мужу нялёгка адлучыцца з дому, ды яшчэ калі жонка такая, як Люба.

Я так і не дачакалася, калі змеркнецца, каб пракрасціся за раку, у бярэзнік. Адвечоркам у маленькую і чысценькую Уліціну хатку заглянуў Павел Адамавіч. Не прасіла я, каб ён прынёс адказ і не чакала, што стары можа вось так проста зайсці. Але адразу зразумела: адказ! І рванулася насустрач:

— Ну, што! Павел Адамавіч! Даражэнькі.

— Якія вы ўсе нецярплівыя, закаханыя. Уліты тваёй няма? — агледзеўшыся, перадаў мне закрыты канверт. Я тут жа разарвала яго. Такі ж вучнёўскі лісток, гэтак жа паспешліва напісаныя словы, толькі простым алоўкам:

«Міхаська! Радасць мая і гора маё! Люблю, люблю, люблю. І праклінаю сам сябе, што я такі бязвольны і слабы. Не магу так, як ты. Асуджай мяне, забудзь, каб я ўсё жыццё караўся. Я прыйду да цябе. Прыйду! Але не сёння. Не хачу, каб ты бачыла мяне сёння. Падаю да тваіх ног і цалую».

Не люблю я ні высокіх слоў, ні палымяных клятваў, а тым больш — тэатральных жэстаў. Я прагнала б прэч мужчыну, каб ён упаў перада мной на калені. Не трэба мне цалаваць ног, каб даказаць любоў. Але не гэта мяне ўразіла. Я не чакала радасці, не спадзявалася на блізкае спатканне. І аднак ад такога пісьма мне чамусьці зрабілася вельмі балюча.

Павел Адамавіч, відаць, убачыў гэты боль на маім твары, бо спачувальна ўздыхнуў.

— Не прыйдзе. Я ведаю. Ён сказаў не. Не герой! Не!

НАСТРОЙ ЗАЛЕЖЫЦЬ АД ІХ

Швейны цэх Гарадзецкага камбіната бытавога абслугоўвання. Ад самага рання тут пануе ажыўленне. Роўна стракочуць швейныя машыны, над якімі схіліліся постаці жанчын. Хутка мільгаюць рукі Ефрасінні Ганчаровай. Яна шые сукенку. Неўзабаве павінна прыйсці заказчыца на прымерку і трэба, каб рэч была гатова. Побач працуе Марыя Кірплук. Люба глянуць на роўную строчку, на тое, як з простага кавалка тканіны атрымліваецца то касцюм, то модная сукенка. А колькі ўмення і старання патрэбна, каб заказ быў выканан акуратна і прыгожа! Затое як радасна бывае на душы, калі абноўна спадаеца чалавеку. Тады і стомы не адчуваеш. Прыемна рабіць людзям добрае.

Шмат абноўан зрабілі ўмелыя рукі Марыі Прымаковай. Любіць жанчына сваю прафесію, таму і праца ідзе спорна і настрой добры.

Дружны і старанны калентыў на камбінате. Розныя паслугі робіць ён жыхарам Гарадца і навакольных вёсак. А некалькі год таму назад гэта была ўсяго толькі невялічкая майстэрня па рамонту адзення. Цяпер жа тут шыюць для калгаснікаў і служачых модныя сукенкі, касцюмы, паліто, рабочае адзенне. Шмат заказаў і ў цэху, дзе шыюць і рамантуюць абутак. Есць тут і фатаграфія, і цырульня. Калгаснікам не трэба цяпер ехаць у горад, каб сфатаграфавалі ці зрабіць прычоску. Працаўнікі камбіната хутка і акуратна выканаюць заказ.

І людзі задаволены. Шмат запісаў з падзякай і добрымі пажаданнямі пакідаюць яны майстрам у кнізе заўваг і прапаноў.

Узначальвае камбінат Ларыса Тарасова. Маладая энергічная жанчына згуртавала калентыў. Зычлівым словам, парадкай памагае яна майстрам у працы, усе свае веды і ўменне перадае ім.

Ларыса Тарасова і ўсе майстры камбіната шукаюць новыя метады і формы, каб палепшыць бытавое абслугоўванне на сяле. Часта майстры выязджаюць на жывёлагадоўчыя фермы калгасаў імя Леніна, імя Жданава, у брыгады ці проста заходзяць на кватэры да калгаснікаў і служачых, каб прыняць заказ, а дарэчы і расказаць пра моды сезона, пра тое, як прыгожа і з густам апранацца. Многа заказаў выконвае камбінат для розных арганізацый — дзіцячага дома, школы-інтэрната, торфапрадпрыемства «Беліцкае».

Ідуць і ідуць людзі да гарадзецкіх майстроў. І працаўнікі камбіната стараюцца як найлепш і найхутчэй выканаць іх просьбы, заказы. Толькі, на жаль, пакуль не ўсе. Не могуць тут яшчэ адрамантаваць гадзіннік, тэлевізар, радыёлу ці прыняць адзенне ў хімчыстку. Хочацца, каб і такія заказы выконваліся на камбінате.

А. ПІВАВАРАУ

Рагачоўскі раён.

ДАРАГАЯ РЕДАКЦИЯ!

Дапамажыце мне знайсці брата Іванова Васіля Іларыёнавіча. Год нараджэння 1931 ці 1932. Я рассталася з ім у пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Ён лячыўся ў Віцебскай дзіцячай туберкулёзнай бальніцы. З 1940 да 1941 г. 15 чэрвеня ці 15 ліпеня 1941 г. ён быў адпраўлены ў Крым на санаторна-курортнае лячэнне. У яго быў пашкоджаны пазваночнік. Я вучылася на другім курсе фармацэўтычнай школы. Да гэтага часу пра яго нічога не ведаю. Мінула вельмі шмат часу — 24 гады. Калі мае пісьмо трапіць на вочы каму-небудзь, хто ведае Васіля, напішыце мне па адрасу: Віцебская вобл., Браслаўскі раён, г. п. Відзы, вул. Калініна, 12, Масцеравай Любові Іларыёнаўне.

САМАЯ ПРЫГОЖАЯ

Паважаная рэдакцыя, добры дзень!
З прывітаннем да вас Мікалай Аўраменка (г. Гомель, ст. Якімаўка, пас. Сітнікі), таваразнаўца Гомельскай птушкафабрыкі. Пішу вам пра самае патэмнае, што хаваецца ў маёй душы. Можна ад гэтага будзе людзям карысць.

Людзі любяць прыгожае, шукаюць яго ўсюды. Але часта яго не заўважаюць, не бачаць.

Хто яна, самая прыгожая жанчына ў свеце? Кожны хацеў бы яе ўбачыць, як жывую носьбітку хараства. Гэта мы пра знешнюю прыгажосць гаворым. А яшчэ больш прыгожы чалавек сваёй унутранай прыгажосцю, чалавечнасцю. Тады нават непрыгожыя на першы погляд рысы твару яго, здаецца, свецяцца, а ў вачах столькі цяпла, сардэчнасці, ласкі, давер'я і прастаты. Але вось гэтую ўнутраную прыгажосць мы часта не заўважаем у тых, хто побач з намі, у родных і самае галоўнае—у сваіх жонак (адзіных, самых блізкіх), а бывае, топчам у гразь іх найлепшыя пачуцці. Як крыўдна потым робіцца, калі сам гэта зразумееш! Далёка за прыкладамі хадзіць не буду. Раскажу пра сябе. Спадабалася мне ў 1954 годзе (мне было тады 18 гадоў) маладзенькая дзяўчына Ева Каваленка. Пазнаёміліся, а праз два тыдні яна стала маёй жонкай. «Прыгожая яна»,—усе гавораць, і я згаджаюся, люблю яе знешняй прыгажосцю. Налюбаваўся, а там пайшлі будні сямейнага жыцця. Нарадзіўся сын, а неўзабаве—дачка. І я ўжо ўсё менш любіваўся жонкай, яе знешнім хараством (а ўнутранага не бачыў—сляпы быў). Пайшоў служыць у армію, яна памагала мне сваімі пісьмамі ў нялёгкім матроскім жыцці, гадала дзяцей. Кожнае яе пісьмо—шчырае. Я ўсё гэта прымаў, як належнае, і лічыў, што гэта яе абавязак. Дэмабілізаваўся. Уладзіўся на работу, паступіў завочна вучыцца. Жонка

была вельмі рада. Але на малым шляху сустрэліся людзі з нячыстым сумленнем—злачынцы, яны выкарысталі маю слабасць перад чаркай. Я сышоў з правільнай дарогі і пакаціўся ў бездань. За зробленыя злачынствы быў асуджаны на 3 гады 6 месяцаў пазбаўлення волі.

— Прапашчы ён чалавек,—казалі маёй жонцы людзі.

Але яна не траціла веры ў мяне, змагалася. Пісала пісьмы, асуджала мяне за зробленае злачынства, заклікала адумацца і стаць чалавекам, гадала дзяцей, пісала пра іх і чакала... Яе прыстойнасць, вернасць спачатку злавалі мяне, але потым я пачаў разумець жонку...

Праз год і 10 месяцаў мяне вызвалілі ўмоўна-датэрмінова. Вярнуўся я ў сям'ю. Жонка шмат гутарыла са мной, цёпла, адкрыта, выклікала на дыскусію, але ні ў чым не папракала: старалася, каб я сам зразумеў свае памылкі і сам асудзіў сябе—свае дзеянні. Мая памылка была ў тым, што я не адкрыўся ёй цалкам, больш даваў «сябрам»... Жонка будавала планы на будучае і не ведала, што я таюся ад яе. А я тым часам сустраўся з «сябрамі».

— Кідай работу.— угаворвалі яны мяне.— Мы ж птуш-

Ева Паўлаўна
Аўраменка.

ЭКРАН

«Перад судом гісторыі» — так называецца новая шырокаэкранная кінааповесць, створаная старэйшым савецкім кінарэжысёрам Фрыдрыхам Эрмлерам на кінастудыі «Ленфільм» па сцэнарыю Уладзіміра Уладзімірава.

Галоўны ўдзельнік карціны — Васіль Шульгін — былы дэпутат Дзяржаўнай думы, манархіст, які спрабаваў выратаваць царскую ўладу. Адзін з арганізатараў белай арміі і натхняльнік контррэвалюцыі, В. Шульгін прыйшоў да ідэйнага краху і поўнага крушэння справы, за якую змагаўся.

У фільме В. Шульгін успамінае гістарычныя падзеі, удзельнікам якіх ён быў, разважае, спрачаецца. А з ім палемізуе гісторык. Ён абаянаецца на неабвержныя факты, на рэдкія матэрыялы кіналетанісу.

Усім сваім жыццём палемізуе з Шульгіным і старэйшы камуніст, член КПСС з 1896 года, Фёдар Мікалаевіч Пятроў. Ён таксама ўдзельнічае ў гэтым фільме, своеасаблівым мастацкім творы, у аснове якога ляжыць філасофска-палітычны дыспут.

На экраны рэспублікі выпускаецца новая каляровая кінакарціна «Гіпербалоід інжынера Гарына», пастаўленая на Маскоўскай кінастудыі імя М. Горькага па матывах аднайменнага рамана А. М. Талстога.

— Мне здаецца,—гаворыць рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр Гінцбург,—цяжка знайсці ў на-

шай навукова-фантастычнай літаратуры твор з больш актуальным зместам, тэмай, думкай. Талстой у 1926 годзе пісаў пра фантастычны прамень гіпербалоіда, які разразае любую браню, любы матэрыял. А зараз фізікі адкрылі рэальна існуючы прамень аптычнага квантавага генератара—лазера. Зараз пра гіпербалоід часцей пішуць у навуковых артыкулах, чым у фантастычных раманнах. Лазер—гэта сённяшні і яшчэ больш заўважны дзень навукі. Але ў творы мастацтва нам важны, вядома, не столькі яго змест, колькі галоўнае—яго думка, ідэя. А думка А. Талстога пра тое, што незвычайнай сілы зброя павінна быць накіравана не на знішчэнне жыцця, а на захаванне яго, на захаванне міру, надзвычай актуальная зараз.

Такім чынам, актуальнасць—вось першая прычына, якая прымусіла нас узяцца за экранізацыю «Гіпербалоіда».

Выказваючы асноўную ідэю фільма, прагучаць з экрана словы маладога вучонага: «Гэта выдатнае адкрыццё ў Савецкім Саюзе будзе служыць справе міру і прагрэсу чалавецтва».

У галоўных ролях заняты акцёры М. Астангаў, Я. Еўсцігнееў, В. Сафонаў, Ю. Саранцаў, М. Кузняцоў, Н. Клімава, У. Дружнінаў і інш.

Не без цікавасці будзе прагледжана і новая работа кіеўскіх кінематаграфістаў—мастацкая кіна-

аповесць «Няма невядомых салдат», створаная рэжысёрам С. Цыбульнікам па кнізе двойчы Героя Савецкага Саюза генерал-палкоўніка А. І. Радзімцава. Карціна прысвечана Герою Савецкага Саюза намсamolцы Марыі Баравічэнка. Яна стваралася па жывых слядах гісторыі, з гутарак з відавочцамі, сведкамі бессмяротных бітваў за Кіеў.

Уся кінастужка ад першага да апошняга кадра прасякнута адзінай думкай: няхай цяжка, але калі гэта трэба для людзей,—зробі ўсё, што ў тваіх руках.

У ролі М. Баравічэнкі здымалася маладая актрыса Н. Рычагова.

Цікавую кінакарціну «Малочнік з Мязкіла» (аўтар сцэнарыя — Вольдэмар Пансо, рэжысёр-паста-

кі стрэленыя — цяпер будзем разумнейшыя і не пападземся. Паедзем з намі...

Праз чатыры месяцы пасля вызвалення я зноў апынуўся на лаўцы падсудных і атрымаў пакаранне па заслугах — чатыры гады ў папраўча-працоўнай калоніі. Але і на гэты раз жонка не адцуралася мяне, яна не пераставала верыць, што «да мяне, нарэшце, дойдзе», памагала, падтрымлівала ў пісьмах, цяпіліва і разумна тлумачыла мне мае памылкі і... чакала.

— Дружбы сярод злачынцаў няма і быць не можа, таму што ў аснове іх дзеянняў ляжаць воўчыя прыныпы. І таму першае, што ты павінен зрабіць, калі думаеш быць чалавекам (а ты павінен ім быць — я веру ў цябе), парві ўсялякія сувязі з «сябрамі».

Знаходзячыся яшчэ ў месцах пазбаўлення волі, я бязлітасна асудзіў самога сябе, свае ўчынкі і вырашыў сваё жыццё, розум і энергію аддаць служэнню людзям. Адбыўшы чатыры гады, вызваліўся, вярнуўся ў сям'ю і паступіў на цяжкую работу грузчыкам. Пачаў вучыцца. Цяпер я вучуся на 4-м курсе Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі на эканамічным факультэце, працую таваразнаўцам Гомельскай птушкафабрыкі і жыву шчасліва. Жонка працуе паштальёнам 17-га паштовага аддзялення Гомеля, сын вучыцца ў пятым класе, дачка — у трэцім. Вучацца добра. З намі жыў маці жонкі, якую я калісьці ненавідзеў, а цяпер паважаю і люблю, як маці родную. За такую дачку — сто пяцьдзесят (не менш) ёй гадоў жыцця! «Дзякуй вам, Наталля Ануфрыеўна, за Еваньку!» — заўсёды кажу ёй.

Я шчаслівы! І ў гэтым вялікая (амаль уся) заслуга маёй жонкі Евы Паўлаўны. Калі я здолеў ацаніць душынае характэрнае свайго жонкі, то прыйшоў да вываду: «Мая жонка для мяне — самая прыгожая, найлепшая на свеце. Яна — мая каралева характэра, сімвал зямнога шчасця і радасці!» Я кахаю яе, паважаю, цаню і на трынаццатым годзе пасля выселення... пішу пра яе вершы. І што ні год, то ўсё новыя рысы добрага знаходжу ў ёй. Жыцця свайго за яе, здаецца, не пашкадаваў бы! Мая жонка — мая Еванька.

Мікалай АУРАМЕНКА

Зіна Валынец, Ала Бальшанова, Ларыса Рулёва і Валя Дабрынец захапляюцца гэтым відам спорту.

ТУТ ЛЮБЯЦЬ СПОРТ

Кадр з кінафільма «Няма невядомых салдат».

ноўшчык — Лейда Лайус) выпускае на экраны рэспублікі кінастудыя «Талінфільм».

Старэйшы памешчык фон Крэмер захаваўся ў Мары, маладую жонку селяніна Тыну Прылупа, які марыў выбіцца з беспрасветнай галечы. Фон Крэмер спакушае Прылупа магчымасцю разбагацець, абяцае аддаць яму ў арэнду малочную гаспадарку маёнтка, зрабіць яго «малочнікам з Мяжнюла». Прага грошай паступова падаўляе гонар і сумленне Прылупа. Ён прадае Мары...

У ролях: Тыну Прылуп — Юры Ярвет; Мары — Эле Эха; фон Крэмер — Антс Лаутэр.

Р. КАПЛЯ

— А працуеце вы па-ўдарнаму, віншую, — і я паказаў Лідзіі Іосіфаўне на «маланку», якую толькі што вывесіў цэха-вы мастак на Дошцы аб'яў.

— Не толькі працуем, — у тон мне адказала майстар змены Лідзія Іосіфаўна, — нашы дзяўчаты, бадай, не горш і адпачываць умеюць.

І тут мне прыгадаліся словы старшыні фабкома Фаіны Рыгораўны Галаганавай аб тым, што на прадпрыемстве праблемы працы і адпачынку ставяцца ўпоравен. Яна і параіла пазнаёміцца з калектывам, якім кіруе Лідзія Ашманкевіч.

Пяць гадоў назад участак быў скамплектаваны з выпускніц прафтэхвучылішча. Маладыя, дружныя дзяўчаты першыя на льнокамбінаце ўключыліся ў спаборніцтва за званне камуністычнага. І першыя атрымалі гэтак званне.

— Хто з вас займаецца фізкультурай? — запытала неяк майстар у дзяўчат.

— Фізкультурай? — перапыталі тыя, — а навошта?

Работніцы спачатку здзівіліся — ужо не маладая жанчына, а чым цікавіцца. Але хутка

ўпэўніліся, што Лідзія Іосіфаўне да ўсяго ёсць справа, а спорт — яе даўні сябар. Асабліва валеболь. Сама яна і ўзначаліла валебольную секцыю. Яе памочнікамі сталі Валя Радкевіч, Ларыса Рулёва і Марыя Кот. Спачатку гулялі паміж сабою, а потым нехта прапанаваў:

— Давайце з нашымі суседкамі згуляем, з ткацкага цэха № 2.

— Ды яны ж чэмпіёны камбіната, — здзівілася Галя Матвееўна, — ва ўсёй Оршы, бадай, лепшых валебальніц не знойдзеш.

— Тым лепш, павучымся.

Але гульні добраі не атрымалася. Чэмпіёнкі перамаглі з астранамічным лікам і з'едліва падзякавалі за «цікавы паядынак». А праз некаторы час на камбінаце праводзіўся чарговы дзень адпачынку. І атрымалася так, што «па волі лёсу» на валебольнай пляцоўцы прыйшлося сустрэцца зноў саперніцам. Дзяўчаты з ткацка-падрыхтоўчага цэха разгубіліся. А чэмпіёнкі заявілі суддзям, што таксама не вельмі жадаюць гуляць, бо не бачаць перад

Кадр з кінафільма «Гіпербалюід інжынера Гарына».

Вера Гарохавіч — камсортка — прыгатавальнай фабрыкі — аддае перавагу свежаму паветру.

У новым басейне.

На заводскім катку.

сабою дастойнага праціўніка. Але змагацца прыйшлося. І... перамагла каманда, капітанам якой была Ашманкевіч. А чэмпіёны ніколі больш не зарываліся.

Лена Раўлушэвіч узначаліла стралковую секцыю. Спачатку мужчыны, якія працуюць у цэху, смяяліся: дзяўчына ўзялася за такую справу. Але хутка зразумелі: дарэмна. На спаборніцтвах Лена стала першай, ні адзін былы салдат не змог зраўняцца з ёю.

А Галя Матвееўка больш за ўсё любіць лыжы. Раней дзяўчаты рэдка становіліся на іх, а на дыстанцыях хутка стамляліся. Галя прапанавала аднойчы:

— Давайце ў лес на лыжах сходзім.

— Правільна, — падтрымалі яе Валя Радкевіч і Ларыса Рулёва, — на лыжы, усе без выключэння.

А «выключэннем» якраз хачела быць майстар. Нешта нага заняла. Але хіба скажаш пра гэта малодшым сяброўкам. Нельга!

Адразу за горадам Лідзія Іосіфаўна адчула, што за дзяўчатамі ёй не ўгнацца, і нават пашкадавала, што згадзілася. Але вось побач аказалася Зіна

Бойка, потым Раўлушэвіч. Яны пабеглі ўперад, а яе ўжо апякалі Радкевіч і Матвееўка. У наступную нядзелю сама прапанавала прайсці па знаёмым маршруту.

Неяк у халодны асенні дзень прыйшла Лена Раўлушэвіч з камітэта камсамола і запытала:

— Хто хоча плаваннем займацца?

— Што, зімою?

— А холад нам не страшны. Хутка басейн адкрыем.

Запісаліся ўсе. Вядома, і майстар. Узрост? А што гады, іх не заўважаеш, калі сістэматычна займаешся фізкультурай.

...Дзесяткі такіх змен на Аршанскім ільокамбінаце. І ўсюды рабочыя сябруюць са спортам. А для гэтага на прадпрыемстве ёсць усе ўмовы: два стадыёны, стралковы цір, дзве спартыўныя залы, зімовы плавальны басейн, дзесяткі вальбольных і баскетбольных пляцовак, тэнісныя корты, дзве лыжныя базы. Ды хіба ўсё пералічыш. Развіццё спартыўна-аздараўленчай работы на камбінаце ставіцца ў адзін шэраг з самымі надзённымі пытаннямі вытворчасці. Тут лічаць, што рытм вытворчасці залежыць ад усяго — нават ад дзіцячых пляцовак і клумбаў з кветкамі. І правільна. Дзіця дагледжана — маці спакойна працуе. Шмат кветак — дыхаецца лёгка, зна-

чыць, і працаваць лягчэй і вессялей...

Раніца. Адпачыўшыя, дужыя, прыгожыя збіраюцца работніцы на ўчастак. Па-рознаму яны адпачывалі. І лепшым сябрам кожнай была фізкультура. Таму і словы такія, як «хвароба», «стомленасць», амаль не ўжываюцца.

Уперадзе напружаны дзень. А зрабіць трэба нямала. Змена Лідзіі Іосіфаўны Ашманкевіч рыхтуе дастойную сустрэчу XXIII з'езду партыі.

Г. ФІЛОНЧЫК

г. Орша,
ільокамбінат.

Мусіць, таму Але Бальшановай і працуецца добра.

КАЛІ НЯМА МЕРЫ

Дзіця расце. Яно мае патрэбу ў клопатах, увазе і, вядома ж, нельга пазбаўляць яго бацькоўскай любові і клопатаў. Але працэс выхавання ў тым і заключаецца, што ва ўсім неабходна захоўваць меру.

Немагчыма навучыць дзіця кіраваць сваімі жаданнямі, разбірацца ў тым, што разумна і што не разумна, калі дарослыя ператвараюць кожнае яго жаданне, кожнае хацэнне ў закон. А жадання ў дзіцяці ох, як шмат! Яны ўзнікаюць у яго, як грыбы ў цёплых асенніх дажджлівых дзень. І ясна, што не можа быць і гутаркі аб правільным выхаванні там, дзе бацькі ў сваіх адносінах з дзецьмі баяцца слова «нельга», баяцца, што іх разумная забарона можа засмуціць дзіця.

— Калі дзіця хоча, навошта адмаўляць? — разважаюць яны.

Адмоўна дзейнічае і вываленне дзяцей ад самастойных намаганняў, а таксама імкненне палегчыць ім любую задачу.

— Мама, дастань мне тапачкі з пад канапы! Яны далёка засунуліся! — крычыць пяцігадовы Лёня. Ён і сам можа дастаць тапачкі, але яму зручней, каб гэта зрабіла маці. І маці нахіляецца і лезе пад канапу дастаць сыну тапачкі.

Або яшчэ. Дзіця папрасіла есці — маці тут жа кідае ўсе справы і бяжыць у кухню да буфета, каб хутчэй даць яму яду: хіба можна, каб хлопчык хоць мінуту пабыў галодны! Але хлопчык ужо ўбачыў порцыю, пакінутую для бацькі: «Хачу гэту — хачу вялікую!» — камандуе ён. І маці ахвотна мяняе: «Вазьмі татаву»... А да гэтага яшчэ перад ядой ён захацеў цукерку.

— На і цукерку!

— Не, не адну, а ўсе! — крычыць сын.

— На табе ўсе, толькі замайчы.

Захацеў гуляць з бацькавым гадзіннікам, — калі ласка, — вось гадзіннік. Бо калі не дасі — будзе крыку...

А потым ён падрос, гэты малы, і захацеў мець моднае паліто. Дзе хочаце, бацькі, бярыце грошы, а паліто падавайце! Прывычка — гэта ўжо амаль натура. А ён прывык, каб яму ні ў чым не прарэчылі, ні ў чым не адмаўлялі.

Калі любоў бацькоў выяўляецца толькі ў імкненні

задавальняць любыя жаданні дзіцяці, калі яны больш за ўсё баяцца выклікаць у яго незадавальненне, тады дзіця пачынае адчуваць сябе самай галоўнай асобай у сям'і. І будзьце ўпэўнены, што яно вельмі хутка ператворыцца ў тырана сям'і. І тут можа здарыцца непапраўнае. Свавольства, шырокія спажывецкія запатрабаванні, няўменне кіраваць ім — усё гэта лёгка прыводзіць падлетка да сутыкнення з грамадствам, з законам.

Вось чаму так неабходна захоўваць меру ў задавальненні любых патрэб. Празмернае задавальненне патрэб прытуляе пачуцці чалавека, параджае бязвольне, пасіўнасць, фарміруе думку аб лёгкай жыцці, вядзе да абяднення асобы. У гэтых адносінах задавальненне патрэб можна параўнаць з ляркаствамі і іх дозамі. Пэўная доза дапамагае хвораму, а празмерная — парушае жыццёвыя функцыі арганізма.

Прырода чалавека такая, што ён заўсёды чагосьці хоча, да нечага імкнецца. Натуральны не той стан, калі дзіцяці ўжо нічога не хочацца, а, наадварот, стан, калі хочацца пазнаць шмат. Гэты стан трэба падтрымліваць у дзіцяці, ён нараджае імкненне да пазнання, патрэбу ў кнізе, у мастацтве, любоў да жыцця. Але толькі не метадам безадмоўнага задавальнення ўсіх гэтых жаданняў. Патрэбы і жаданні заўсёды павінны адлюстроўваць магчымасці іх задавальнення. Гэтага воль і трэба прытрымлівацца ў выхаванні. У дзіцяці ёсць патрэбы, якія не могуць быць задаволены адразу, напрыклад, жаданне кудысьці паехаць, штосьці набыць. І не трэба іх задавальняць, калі яны звыш вашых магчымасцей.

Дапускаючы памылку і тыя бацькі, якія, жадаючы развіць у дзяцей мастацкі густ, празмерна клапацяцца пра тое, каб як мага больш было ў іх забаў, новых і яркіх уражанняў. Я ведаю адну сям'ю, у якой сын да 16 гадоў аб'ездзіў ледзь не палавіну Саюза, пабываў у Ленінградзе, Рызе, Кіеве, Кішынёве, у Крыме, на Каўказе, паглядзеў усе спектаклі ў мінскіх тэатрах, правёў турыстычную прагулку па Волзе, падарожнічаў па Беларусі... Некаторыя скажуць: «Што ж, вельмі добра, усё ўбачыў». А я скажу, што гэта не так

ужо і добра. Нядобра таму, што перанасычаны ўражаннямі юнак вельмі хутка страціць цікавасць да навакольнага, да заняткаў, да працы, да патрэбы ўдасканалення. Нішто яму не здаецца ўжо цікавым.

А вось другая сям'я. Там выхаванне дзяцей насіла зусім іншую накіраванасць. І хоць любая патрэба дзяцей магла быць таксама задаволена, тут праводзіўся разумны адбор: што можна, а чаго нельга. У выніку сям'я выхавала двух чутых, клапацімых, разумных юнакоў.

— Як вы дасягнулі таго, што раскоша і камфорт не сапсавалі хлопчыкаў? — спытала я.

І вось што адказала мне маці. Прыкладу поўнасцю яе расказ. Ён павучальны.

— З дашкольнага ўзросту мы вучылі дзяцей абмяжоўваць сябе ва ўсім: у ядзе, у адзенні, у выбары цацак, у забавах. Вядома, дзеці нашы не былі галодныя ці раздзетыя. Але жаданне панаравіцца, пакапрызіць у выбары страў і цацак не дапускалася з самых ранніх гадоў. Тое ж самае рабілі мы і ў адносінах адзення. Дзеці абыходзіліся з адзеннем акуратна і даношвалі яго — малодшы пасля старэйшага. Памятаю, мяне нават папракалі суседзі, што ў нас, забяспечаных бацькоў, дзеці не маюць модных касцюмаў, а носяць звычайную школьную форму і нават зацыраваную на рукавах. А нашы дзеці проста прывыклі да ўмеранага задавальнення сваіх патрэб і без асаблівых цяжкасцей і нервознасці абмяжоўвалі сябе, калі гэта трэба было. Былі, вядома, часам і спакусы: усе таварышы ішлі на стадыён (а старэйшы сын быў заўзятым балельшыкам футбола), а ён усё ж заставаўся дома, бо ведаў, што мы запытаны ў госці або ўзялі білеты ў тэатр.

Нашы дзеці ведалі, у чым мы маем патрэбу, што нам падабаецца, і заўсёды былі гатовы зрабіць для нас з бацькам прыемны сюрпрыз. Ведалі яны і пра свае абавязкі ў доме... Потым яны сталі падлеткамі і ад суседзяў пачулі пра нашы грашовыя магчымасці, хоць мы ад дзяцей і ніколі не хаваліся. Аднойчы старэйшы сын гаворыць: «Вы ж шмат зарабляеце, а ў нас простыя школьныя касцюмы. У Колі тата рабочы, а ён ходзіць у модных чаравіках і ў моднай

шапцы...» Адчувалася, што думка гэтая была запэўчаная. Аднак яна ўсхвалявала мяне. І я сур'ёзна пачала раскрываць дзецям значэнне працы і прызначэнне грошай. Я тлумачыла ім, што ўсё, што яны бачылі ў доме: мэбля, кнігі, пасуда, адзенне, здабыта працай бацькі... Іх жа асабісты дабрабыт і становішча ў грамадстве будзе залежаць толькі ад іх саміх. Ад таго, наколькі добра яны будуць падрыхтаваны да жыцця і працы.

Гэта ж самае сцвярджаў і Макаранка: «Калі дзіця да самага юнацтва не ведае, адкуль бяруцца сродкі сям'і, калі яно прывыкла толькі задавальняць свае патрэбы і не заўважае патрэбы іншых членаў сям'і, калі яно расце прэжным спажывцом, — гэта і ёсць выхаванне індывідуаліста, які потым можа прынесці шмат шкоды і ўсяму грамадству і самому сабе».

Дзіця павінна не толькі адчуваць клопаты аб сабе, яно павінна прывыкаць клапаціцца пра блізкіх яму людзей: братоў, сясцёр, бацькоў. А што мы бачым у некаторых сем'ях? Клапатлівыя таты і мамы купляюць дзецям апельсіны, яблыкі. Дзеці ядуць іх, прывыкаючы паступова да думкі, што ўсё лепшае — толькі ім, самае смачнае — ім, самае вялікае — таксама ім! Потым дзеці вырастаюць... Маці прынесла з магазіна сыр, пячэнне і цукеркі, паклала ў вазу. Праз гадзіну ваза пустая! Бацькам да чаю не засталася нічога! «Вы ўсё з'елі? Як жа вы не падумалі пра нас?..» А хто прывучыў іх пра гэта думаць? У сям'і не прывучалі. У школе... Гаварылі, вядома, пра калектывізм, але «дробязямі» не займаліся. А як шмат азначаюць гэтыя дробязі!

З патрэбы клапаціцца аб людзях вырастае другая, яшчэ больш важная патрэба: калі неабходна кінуць свае справы і пайсці на дапамогу іншаму — не за дзякуй, не за папулярнасць, не за пашану або грошы, а таму, што табой рухае патрэба дапамагаць людзям, клапаціцца пра іх, несці дабро і радасць ім.

Аб выхаванні патрэб належаць гаварыць настойліва і сур'ёзна, вяртаючыся да гэтай размовы зноў і зноў. Дзеці растуць. Становяцца дарослымі. Мы павінны бачыць іх моцнымі, працавітымі і духоўна багатымі, але ні ў якім разе не вартымі жалю спажывцамі.

В. І. ЖУКОўСКАЯ,
кандыдат педагогічных
наук.

УРАЧ РАЙЦЫ

НЕЎРЫТ СЛЫХАВОГА НЕРВА

Дарагая рэдакцыя! У маёй дачкі (ёй 18 гадоў) слыхавы неўрыт. Яна вельмі дрэнна чуе. Я прашу вас расказаць, што гэта за хвароба і як трэба лячыцца.

На пытанні гэтай маці адказвае дацэнт В. І. Каляда.

АКЦЫБРЫНЫ

«Сардэчна запрашаем на Акцыябрыны!» — абвешчае транспарант Дома культуры трох прадпрыемстваў Магілёва. Да параднага пад'езда падыходзяць тры «Волгі». З іх пад гукі ўрачыстага маршу выходзяць бацькі нованароджаных — тэхнолаг завода «Электрарухавік» Ф. Д. Андрэеў і яго жонка Паліна Іванаўна — кантралёр завода «Строммашына»; абліцоўшчык БУ-60 Э. Ф. Міхаенкін і яго жонка Вера Іванаўна — учотчыца абутковай фабрыкі; майстар завода «Строммашына» М. А. Якушаў і яго жонка Ганна Афанасьеўна — аператар швейнай фабрыкі. У іх на руках віноўнікі ўрачыстасці — немаўляткі Станіслаў, Аляксандр і Юрый. Усе праходзяць у залу. Ганаровыя месцы — бацькам. Да іх звяртаюцца з прывітаннем і добрымі пажаданнямі старшыня Магілёўскага гарвыканкома Г. Я. Мануйла, сакратар партарганізацыі абутковай фабрыкі М. Д. Ліпендзін, старшыня заўкома завода «Электрарухавік» І. В. Казлоўскі і іншыя. Бацькам уручаюцца памятныя падарункі. У канцы ўрачыстасці выступілі выхаванцы дзіцячага сада № 12.

На здымках: старшыня Магілёўскага гарвыканкома Г. Я. Мануйла вітае бацькоў.

Дзеці выконваюць песню «Хай заўжды будзе сонца».

Фота Н. Жалудовіча.

Падшоў да канца першы курс нашага завочнага ўніверсітэта здароўя. Дванаццаць разоў, адкрываючы часопіс, вы знаходзілі рубрыку «Урач раіць». Прафесары Е. Е. Кацман і І. М. Старавойтаў, кандыдаты медыцынскіх навук Г. А. Калюжын і М. І. Лягенчанка, урачы-практыкі і маладыя вучоныя — аспіранты расказвалі пра тое, як выгадаваць здоравае дзіця.

У праграму другога года навучання ўваходзяць у асноўным пытанні развіцця і захворванняў людзей юнацкага ўзросту, а таксама дарослых. Будучы падрабязна, з сучасных пазіцый асветлены такія сур'ёзныя і пакуль яшчэ шырока распаўсюджаныя захворванні, як рэўматызм, гастрит, гіпертанічная хвароба, язвенная хвароба страўніка і 12-перснай кішкі, бронхіальная астма, хранічная пнеўманія і г. д.

Рэдакцыя амаль штодзённа атрымлівае пісьмы чытачоў, парады на якія дае ўрач. Мы і ў далейшым будзем таксама падрабязна і хутка адказваць на вашы пісьмы. Праўда, адначасова хочацца выказаць пажаданне — больш давярайце ўрачам на месцах, «сваім» урачам, бо, як правіла, нашы рэкамендацыі часта сыходзяцца.

Такім чынам, віншваем вас з Новым годам. З пачаткам новага навучальнага года ў нашым універсітэце.

У. САЛАХІН

звязана іменна з аслабленнем шуму або з яго знікненнем.

Шум у вушах можа назірацца і пры іншых хваробах, як, напрыклад, захворваннях сэрца і сасудаў, захворваннях нервовай сістэмы і г. д. Апрача шуму ў вушах і паніжэння слыху, хворых непакоіць адчуванне галавакружэння, якое, часам, бывае даволі значнае.

Атасклероз — гэта захворванне лабырынтнай капсулы. Яно характарызуецца прагрэсіруючым пагоршаннем слыху, якое можа закончыцца поўнай глухатой.

Прычына захворвання да гэтага часу няясная. Хварэюць на атасклероз людзі ва ўзросце ад 15 да 35—40 гадоў, прычым, часцей жанчыны, чым мужчыны.

Хворыя скардзяцца на прагрэсіруючае пагоршэнне слыху і пакутлівыя шумы. Шумы бываюць то пастаянныя, то часова праходзяць. Інтэнсіўнасць іх часам такая вялікая, што даводзіць хворага ледзь не да роспачы. Спачатку захворванне абмяжоўваецца адным вухам і выйляецца толькі выпадкова. Часта хворыя звяртаюцца за ўрачэбнай дапамогай ужо тады, калі працэс захоплівае і другое вухо. У далейшым працэс можа спыніцца на нейкі час, але часцей назіраецца паступовае падзенне слыху, якое ўсё больш прагрэсіруе і можа закончыцца поўнай глухатой.

За апошнія гады распрацаваны метады ранняга распазнавання захворванняў унутранага вуха. Пры тугавухасці, якая ўжо развілася, прымяняюць спецыяльныя лекавыя прыёмы, што аб'ядноўваюцца паняццем сурдатэрапія. Сюды адносяцца метады лячэння тугавухасці слыхавымі практыкаваннямі (рэдукацыя), выкарыстанне розных лекавых рэчываў і фізіятэрапеўтычных працэдур (танізуючыя і рассмоктваючыя сродкі), вітамінізацыя і стымуліруючая тэрапія. Пры атасклерозе, апрача медыкаментознага лячэння, у апошні час шырока прымяняюцца аперацыі.

Хворым з рэзка выяўленай стойкай формай тугавухасці вялікую дапамогу аказваюць слыхавыя пратэзы (апараты) розных сістэм, якія ў многіх выпадках садзейнічаюць звароту тугавухага да працы і грамадскага жыцця. Але слыхавы апарат можа быць карысны толькі тым, у каго захаваліся значныя «рэшткі» слыху, якія дазваляюць успрымаць мову хоць бы ля самай вушной ракавіны. Асобны з больш моцным паніжэннем слыху або зусім глухія павінны вучыцца разумець мову па руху вуснаў і па твары таго, хто гаворыць. Навучанне праводзіцца спецыялістамі-сурдапедагогамі.

Пратэзіраваннем слыху рэкамендуецца карыстацца і ў дзіцячым узросце, таму што разам з паляпшэннем слыхавой функцыі ў дзіцяці будзе развівацца мысленне і мова, будзе менш цяжкае яго псіхіка.

Трэба памятаць, што пры любым захворванні органа слыху неабходна адрозу ж звярнуцца да спецыяліста-атыятра: чым раней пачата лячэнне, тым лепшы эфект яно дае.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ • КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

КУЛІНАРЫЯ

РАСОЛЬНИК

Ялавічыны 300 г, бульбы 400 г, ячных круп або рысу 2 ст. лыжкі, цыбуля рэпчатая, морква, пятрушка, тамату-пюрэ 2 ст. лыжкі, тлушчу 2 ст. лыжкі, салёных агуркоў 1—2 шт., смятаны 1 ст. лыжка, спецыі, зялёнава.

У булёне з ялавічынай зварыце ячныя крупы або рыс, нарэзаную кубікамі бульбу, пакрышаныя, падсмажаныя з тлушчам цыбулю, моркву, пятрушку і тамат-пюрэ. Перад заканчэннем варкі пакладзіце спецыі, нарэзаныя салёныя агуркі, а калі мяса і астатнія прадукты стануць мяккія, дадайце смятану і зялёнава. Расольнік падаюць са смятанай.

СУП ЯЧНЫ З БАРАВІКАМІ

Ялавічыны або свініны 500 г, цыбуля рэпчатая, сушаных грыбоў 60 г, ячных круп $\frac{1}{2}$ шклянкі, смятаны 3 ст. лыжкі, спецыі.

Ялавічыну або свініну парэжце на кавалачкі, пакладзіце ў гарачую ваду, дайце закіпець, здыміце пену, дадайце прамытыя ячныя крупы. Калі крупы стануць амаль мяккія, дадайце нарэзаную цыбулю, замочаныя нарэзаныя саломкай баравікі, перац, лаўровы ліст, соль і кіпяціце да гатоўнасці мяса і круп. Перад падачай дадайце смятану. Пры жадаванні ў суп можна пакласці бульбу.

КАРП ЛЮСТРАНЫ СМАЖАНЫ

Ачышчаную рыбу са скурай і касцямі нарэжце на парцыённыя кавалкі, надрэжце ў двух-

трох месцах скуру і перад самым смажаннем пасыпце соллю, перцам і запаніруйце ў мучэ. На разагрэтую з тлушчам скавараду пакладзіце кавалкі рыбы і падсмажце іх з абодвух бакоў да ўтварэння румянай скарынкі.

ПАШТЭТ З ПЕЧАНЫ

500 г пячонкі, 25 г рэпчатой цыбулі, 10 г морквы, 5 г пятрушкі з сельдэрэем, спецыі, 100 г сметанковага масла, лімонны сок.

З печані (цялячай або свіной) здыміце плеўку. Нарэжце невялікімі кавалачкамі. Смажце да ўтварэння румянай скарынкі. Затым падліце крыху вады або булёну, пакладзіце дробна накрышаную цыбулю, моркву, сельдэрэй, пятрушку, перац, лаўровы ліст, соль і тушыце да таго часу, пакуль у месцы разрэзу не знікне чырвоны колер.

Каб атрымаць аднародную масу, 2—3 разы прапусціце праз мясарубку. Сметанковае масла разатрыце дабала з лімонным сокам, дадайце печань, сок, у якім яна тушылася, і размяшайце.

Паштэт з пячонкі пакладзіце на мелкія талерачкі, надаючы форму конуса, загладыце паверхню і ўпрыгожце расцёртым сметанковым маслам або лустачкамі лімона, зялёнавам.

РАМШТЭКС

Ялавічыны (тоўсты край) 600 г, соль, перац, 1 яйка, сухароў 3 ст. лыжкі, тлушчу 3 ст. лыжкі.

Мяса нарэжце на кавалкі таўшчынёй 1,5 см, адбіце, пасыпце соллю, перцам, змачыце ўзбітым яйкам, абкачайце ў сухарах, надайце авальную форму і смажце на разагрэтым тлушчы да гатоўнасці.

Пакладзіце на разагрэтае мелкае блюда, паліце тлушчам і падайце з чырвоным соусам,

адваранай або смажанай бульбай, адваранай або прыпушчанай гароднінай.

БЕФ-СТРОГАНАУ

Ялавічыны (філейная выразка, тоўсты край або агузак) 600 г, тлушчу 50 г, вады або булёну 2 ст. лыжкі, цыбуля рэпчатая, тамату-пюрэ 2 ст. лыжкі, мукі пшанічнай 1 ст. лыжка, смятаны $\frac{1}{2}$ шклянкі, чырвоны перац, соль.

Мякаць ялавічыны нарэжце на кавалкі таўшчынёй 1—2 см, адбіце спецыяльным малатком, нарэжце палоскамі шырынёй прыкладна 0,5 см, якія, у сваю чаргу, разрэжце на кавалачкі даўжынёй 3—4 см. Кавалачкі мяса абсмажце на скаварадзе з разагрэтым тлушчам, перакладзіце ў сатэйнік, заліце адварам са скаварады або булёнам, дадайце пакрышаную цыбулю, тамат-пюрэ, соль, чырвоны перац і тушыце. У канцы дадайце падсмажаную пшанічную муку, смятану і тушыце да гатоўнасці мяса.

Падайце са смажанай або адваранай бульбай, салёнымі агуркамі.

БАЛАВАНЫ З ТВАРАГОМ

Муку 2 шклянкі, тварагу 300 г, масла сметанковага 300 г., як 2 штукі, солі $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі.

У добра расцёрты тварог пакладзіце масла, жаўток, соль, разатрыце да стану аднароднай масы, паступова падсыпаючы муку, замяшайце цеста і пастаўце на 15—20 мінут у халоднае месца. Затым раскатайце пласт таўшчынёй у 0,5 см і круглай выемкай нарэжце кружкі. Усю колькасць кружкаў падзяліце на дзве часткі: адна палавіна — для верху валаванаў, другая — для нізу (донца). Ніжнія кружкі пакладзіце на бляху, змазаную маслам. З верхніх кружкаў выньце маленькай выемкай (можна кілішкам) сярэдзіну. Ніжнія кружкі па краі змажце бялком, на сярэдзіну пакладзіце начинку і закрыйце іх кружкамі з вынятай сярэдзінкай, зверху змаж-

це яйкам. Выпекайце ў духоўцы пры 240—260°.

БУТЭРБРОДЫ

Для святочнага стала можна зрабіць бутэрброды рознай формы — у выглядзе трохвугольнікаў, прамавугольнікаў, квадратаў, ромбаў або круглых.

На змазаную сметанковым маслам лустачку хлеба пакладзіце адзін або некалькі гаспадарчых прадуктаў.

Для прыгатавання бутэрбродаў выкарыстоўваюць жытні або пшанічны хлеб (чорны, белы), сметанковае масла і розныя гаспадарчых прадуктаў або кулінарныя вырабы: вэндліну, каўбасы, паштэты, рулет са свініны; шпроты, кілкі, ікру; сыры (галандскі, савецкі, кастрамскі і інш.); тварог; вараныя або смажаныя яйкі; памідоры, агуркі, гародніну, мясныя або рыбныя салаты.

Для ўпрыгожання прымяняюць зялёнава (зялёную цыбулю, кроп, салату, зялёнава пятрушкі), кружочкі гародніны, смятану або расцёртае дабала сметанковае масла, маянэз.

Бутэрброды кладуць на мелкія блюда, пажадана круглыя або на шклянныя талеркі.

Бутэрброды рабіце незадоўга перад падачай, таму што пры захоўванні яны высыхаюць, трацяць выгляд і смак.

БУТЭРБРОДЫ З СЕЛЯДЦОМ

Салёны селядзец вымачыце, здыміце скуру, вытрыбушыце, аддзяліце мякаць ад касцей, нарэжце кавалачкамі і пакрыйце імі прыкладна палавіну змазанай сметанковым маслам лустачкі чорнага хлеба. На другую палавіну пакладзіце кавалачкі зваранага ўкрутую яйка або марынаванага агурка. Упрыгожце густой смятанай, зялёнай цыбуляй.

Гэтак жа робяць бутэрброды з вэнджаным селядцем.

БУТЭРБРОДЫ З КАЎБАСОЙ

Вазьміце вараную, паўвэнджаную або цвёрдавэнджаную каўбасу. Смачныя і дэкаратыўныя фаршыраваныя каўбасы — языковая, паласатая, вэндлінная. Лустачкі каўбасы (круглыя або авальныя) пакладзіце на бутэрброд. Каўбасу, у якой менш свініны, пакладзіце на белы хлеб, больш тлустую, наадварот, — на чорны хлеб.

ДЗЯКУЙ АД ДУШЫ

16 кастрычніка мой муж вяртаўся з работы ўвечары. Было цёмна. Ён ехаў на веласіпедзе, раптам яго асяпіла сустрэчная машына. Ён стукнуўся ў сустрэчнага веласіпедыста, які ехаў за машынай. Адбылася аварыя, і мой муж атрымаў сур'ёзныя пашкоджанні. У бальніцу даставілі яго ўжо ноччу. Дзяжурная медсястра Тамара Абцешка аказала першую дапамогу. Аднак прыйшлося выклікаць і ўрача. Надвор'е стаяла вельмі дрэннае — дождж, грязь, і ўрачу трэба было пеша ісці два кіламетры да бальніцы. Аляксандра Іванаўна Злотнік не палічылася ні з чым, яна прыйшла, наклала швы і зрабіла ўсё неабходнае.

Мой муж зараз здаровы, і мы разам з ім шлём Аляксандры Іванаўне Злотнік падзяку такую вялікую, як наша руская зямля, і гарачую, як наша сонца. Мы жадаем ёй шмат гадоў жыцця.

Е. У. ПІЛЬКЕВІЧ

Мінская вобл., Нясвіжскі раён,
калгас «Шлях да камунізма».

АБ ТЫМ, АБ СІМ

Як чысціць футра. Футра трэба спачатку акуратна, але не вельмі моцна выбіць, а затым ачысціць шчоткай, змочанай бензінам. Светлае футра добра чысціць крухмалам, сухім або змочаным бензінам.

Белае футра, каб яно не жаўцела, праціраюць раствором перакісу вадароду (столовая ложка перакісу вадароду на літр вады). Футры, якія пажаўцелі ўжо, чысціць крыху больш моцным раствором, але толькі паверсе шэрці, каб не пашкодзіць скуры.

Кажухі чысціць знутры масай, якую прыгатаўляюць з тоўчанага мелу, змешанага з бензінам, а зашмальцаваны верх кажуха — чыстым бензінам.

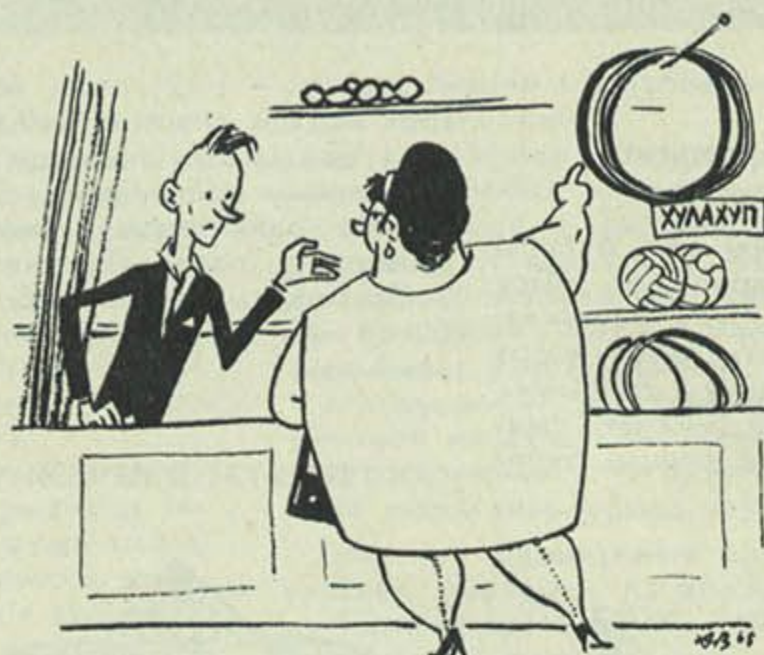
Калі верх кажуха зроблены з бліскачай скуры, то трэба пасля чысткі нацерці яе крэмам для абутку (адпаведнага колеру). Замшавы верх дастаткова толькі пачысціць шчоткай.

Як чысціць прарызіненныя тканіны. Прарызіненныя тканіны, як, напрыклад, непрамакальныя плашчы, цяжка чысціць. Нельга іх мыць у вадзе, нельга прасавать, таму што гэта разбурае рызіну. Лепш за ўсё чысціць іх сумессю нашатырнага спірту з вадой (столовая ложка нашатырнага спірту на $\frac{2}{3}$ шклянкі вады).

Плашч кладуць на кухонны стол і чысціць шчоткай, змочваючы яе ў прыгатаванай вадкасці (пры гэтым, аднак, не трэба вельмі мачыць плашч).

Пасля чысткі выцерці сухой анучкай і павесіць на вешалку на двары або на гары. Усялякія сродкі супраць плям, а таксама бензін і шкіднікі шкодныя, таму што яны разбураюць рызіну.

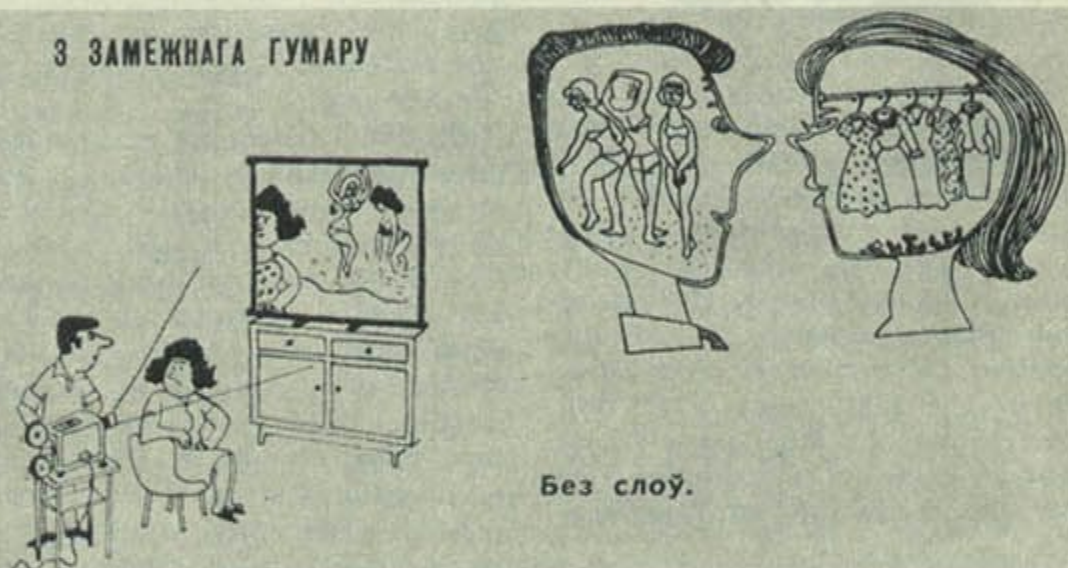
Гумар

— Дайце, калі ласка, безразмерныя.

Мал. А. Волкава.

3 ЗАМЕЖНАГА ГУМАРУ

Без слоў.

Вартаўнікі

Прыкмець, што дзверы
магазину
Вартуюць грозныя замкі,
А каля іх сядзяць мужчыны,
Здраўякі-вартаўнікі.
Кабет жа—
У поле пасылаюць,
І толькі школьны двор зімой
Вартуе БАБА снеговая
З высока ўзнятая мятлой.

Мікола АЛТУХОУ

Мал. А. Чуркіна.

«Зіма»

Фотаэцюд Р. Раманка.

На першай старонцы вокладкі: перадачу вядзе дыктар Беларускага тэлебачання Зінаіда Бандарэнка.

Каляровае фота В. Ждановіча.

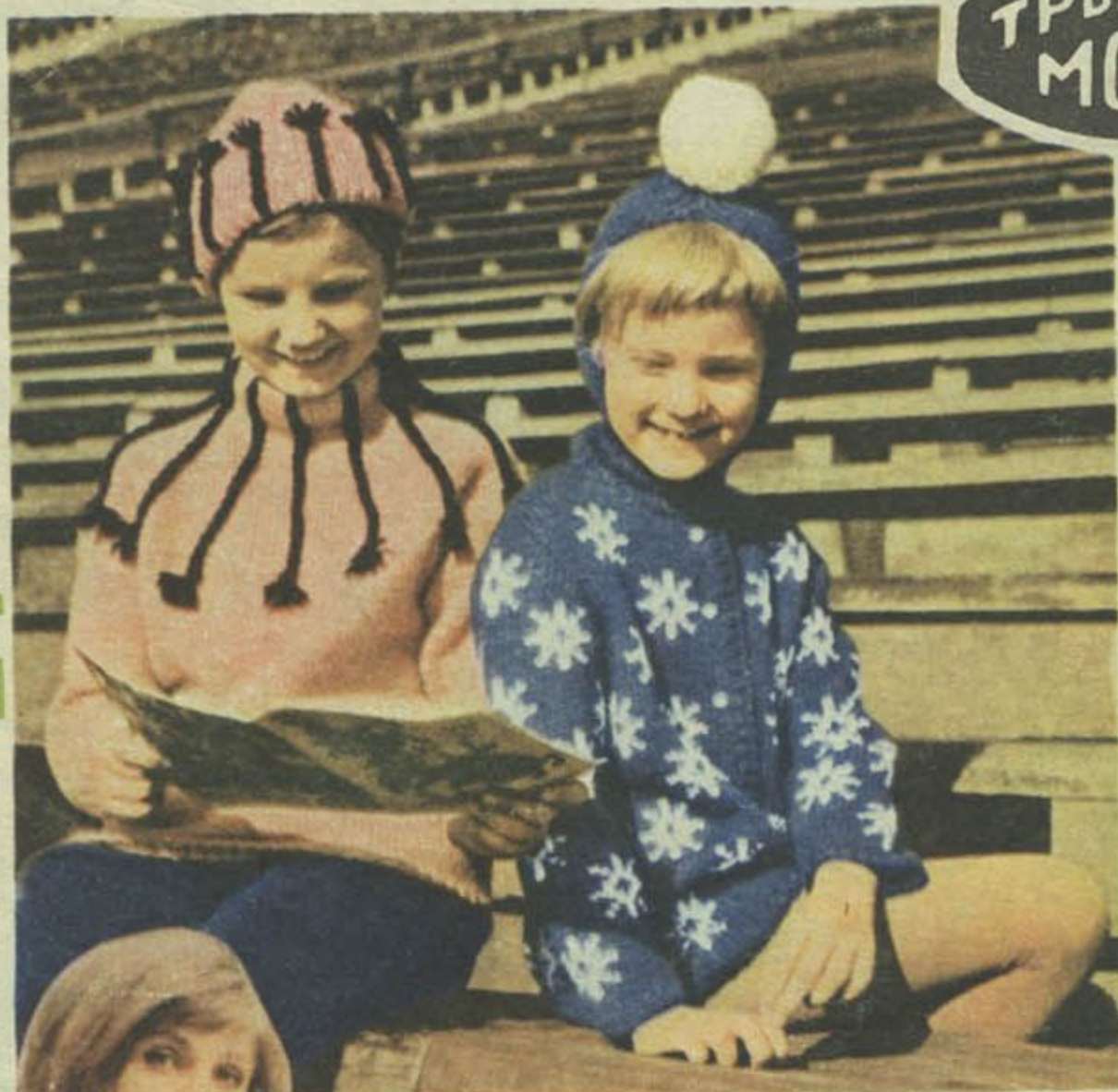
На чацвёртай старонцы вокладкі: трыкатаж модны. Мадэлі часопіса «Прамо», «Жена а мода», «Одівани».

ЗН//793410 (050)

ТРЯКАТ
МОДНА

8000000226 1474

74995

